

Prima ediție
Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL X — Nr. 28 (272) Simbătă 15 IULIE 1967 — 8 PAGINI, 1 LEU

săptămîna

Invierea lui Pan

Un zeu cu picioare și coarne de țap, domnind peste păsări și turme anferca pe milenii în urmă ipostaza dependentă, a unui simplu personal din alaiul lui Dionysos. Adjectivul omonim cu numele acestui zeu a încărcat atât de mult substanța mitului încît Pan ajunge să semnifice „totul, întregul”. Imaginația unui popor-copil a ridicat la primul rang pe zeul Pan în rîndul divinităților naturale. Căci Pan va avea mai tîrziu semnificația întregului univers cu toate întîmplările lui.

La noi, pe valea Soarelui cînd curge mustul lernii din Carpați și vin piralele cu capăt ca niște șerpi din alte ere, se-aud popoarele de simburii plesindu-și coaja sub norozie, abia atunci îmbătrînește cetina pe brazii și mugurii în porii treziți la-ndemnul nu știu cui deschid prin plasa morții ochii verzi. Chiar viu de-ai sta întins peste pămînt, copiii ierbilii te-ar străpunge ca niște gloanțe fără nici o grabă. Atunci învie Pan „ostogolind pe vaduri putregaiul”. Și tatăl meu și tatăl tău și tatii tuturor — țărani, cu gestul veșnic dăruiesc semințe pămîntului fîmînd de orice lucru. Ce se întîmplă-n urmă cunoaște numai Pan.

„Pămîntu-ntr'eu e numai lan de grîu și șgomot de lăcuste” (Blaga) și sudoare și în vîdubii nozi de aer de șartă peste noi cațrați și soarele lavinge lumea. Cînd soarele ne nărănește seara auzi cum cad în pături vechi, cu zgomot surd, pîrîntii.

Grădini, grădini, și-n lanuri vînturile-ngroapă miresmele din patru continente.

Lucian Blaga, spirit acut speculativ găsește pămîntesc refugiu în Fabulă, în lumea vegetală. L-am fi văzut în timpul vieții lui trecînd cu umerii aduși pe lângă ziduri de cetate c-un bolovan de timp în spate. Dar primăvara-ntotdeauna el trebuie să fi avut extazul larg al unui prizonier ce-și regăsește țara din piscul unei granțe străine.

Prin satele Ardealului în vremea verii vorbesc fîntînile pe sub pămînt și noaptea pe miimile femeilor trăiește fierul spicelor în flori de rîn. Atunci învie Pan cînd mîntii călătorec în ceață ca navele astrale și duc atîta viață, încît sub pleoapa unui cerb bătrîn rulează filme...

Un faun umbli prin orașele incinse imbrobodit cu ramuri și toți copiii mari și mici ascultă cum vin pădurile pe urma lui și se opresc lîngă cupoare iar noaptea fug prin somnul celor îngropați în febră.

Laptele verii noastre. În teascori cosmice se-ngrămădesc semințe vînturate prin degetele zeului bătrîn. „Ca niște prunci ce sug” — grăunțele de grîu se împlinesc în culbul spicului și în curînd se vor adăposti în somn.

Un cîntec mort de sete alunecă pe spuză verde. O fată amțește sub primul pom și-l ia în brațe. Simțim puterile lui Pan și nu e bucurie animală. Bărbatul care ar fugi de-o creangă adăposteste-n vine sînge alb, de șarpe.

Destrăbălări în verdele vieții. Pe drumuri camioanele cu bob de aur aleargă să îngroape inima lui Pan în case cu pereți de lemn.

Din dunele deșertului o lamă de aramă își seamănă puterea peste lume și prima lacrimă ce-o dăruiește Pan naturii plesnește galben-ruginiu pe frunze și zeul se-acoperă încet, încet, de gheață, apoi incremențește.

GH. PITUȚ

„Siderurgie”

(foto Dan Grigorescu)

Prestigiul limbii literare

Convorbire cu prof. Alain Guillerrou,

șeful catedrei de limbă română de la Paris

Redactor-șef al revistei Vie et langage, secretar al Oficiului pentru Vocabularul francez, membru al Institutului pentru apărarea și difuzarea limbii franceze (prezidat de primul ministru al Franței), prof. Alain Guillerrou este și autorul unor ediții, studii și traduceri (din limba română în franceză), mai ales în domeniul gramaticii și sintaxii. A fost profesor de limbă română la Sorbona, dar e acum profesor de limbă franceză la Sorbona. A fost membru al Academiei Franceze de limbă franceză.

Am colaborat la catedra de română de la Paris cu prof. Alain Guillerrou în doi ani universitari și am putut înregistra cu satisfacție expansiunea interesului pentru studiul limbii noastre în Franța. În prezenta plecării spre țară, am primit din partea sa o scrisoare în care consemna evoluția favorabilă a învățămîntului limbii române la Paris, unde tradiția legăturilor noastre culturale este veche, unde apărarea în 1963 Gramaticii române pentru francezi a lui Alexandru și unde, în acest secol, la aceeași catedră, au lucrat Mario Roques și Jean Boutiere. Citez din scrisoare: „Sînt fericit să vă anunț o veste care desigur că nu vă va lăsa indiferent: am obținut de la Ministerul Educației Naționale atribuirea a două certificate de licență și o măiestrie specializată (măiestrie specializată) catedrei de studii române de la Sorbona.

Sînt convins că dacă mi s-a dat satisfacție este pentru că autoritățile franceze au luat cunoștință de nivelul înalt de cunoștințe dat studenților noștri.”

Despre prestigiul limbii literare franceze și române, despre importanța difuzării lor ca in-

strumente de cultură, de cunoaștere și de apropiere a popoarelor mi-a vorbit prof. Alain Guillerrou în paginile care urmează.

Gh. Bulgăr — Vă cunoaștem, domnule profesor, ca specialist în limba și literatură română pe care le predați la „Ecole nationale des langues orientales” și la Sorbona, dar eu am putut urmări de asemeni bogata Dv. activitate în domeniul limbii franceze...

Prof. A. Guillerrou: Într-adevăr, mă ocup nu numai de studiile românești, ci și de apărarea și unificarea limbii franceze, vorbită azi de peste 80 de milioane de oameni. Să mă explic: Apărare, mai întîi: trebuie să împiedicăm transformarea ei prea rapidă, alterarea, desfigurarea ei, mai ales prin acceptarea prea liberă a neologismelor anglosaxone. Dv. românii, aveți o anumită putere de asimilare care vă permite să împrumutați un cuvînt străin și să-l faceți aproape românesc din punct de vedere grafic și fonetic. Iată două exemple: am citit în recentul dicționar de neologisme publicat de Marcu și Maneca, că ai împrumutat papillon, pentru a denumi un nod de cravată numit în Franța „nod papillon”, și parlat pentru a indica un fel de inghetată. Dar aceste două cuvinte au fost într-afacă schimbate în română că abia le mai recunoaștem sub formele papion și parfen. În Franța, dimpotrivă, cînd noi împrumutăm de la englezi footing, ferryboat sau parking noi respectăm scrupulos ortografia și pronunțarea acestor cuvinte, așa încît ele rămîn în limba noastră „corpuri străine”, cum se spune în medicină: de aceea ele sînt pricina alterării destul de grave a ceea ce s-ar putea numi „fizionomia” francezii. În română nu există acest risc, datorită puterii ei de asimilare, mai viguroasă decît a limbii noastre.

B. — Credeți că neologismele sînt singura primădie contra căreia aveți de luptat? Problema îmi pare mai complexă.

G. — Franceza e amenințată și de calamități interne: jargonul, alunecarea sensului, greșeli flagrante de sintaxă. Un exemplu: putem auzi adesea la radio cite un organizator de concursuri spunînd concurenților: „Atenție! Dacă răspundeți corect riscați să cîștigați o mie de franci!” Poți avea șansa de a cîștiga; dar: te expui la un risc de a pierde. O distincție care trebuie respectată. Dacă ea e neglijată, trebuie să luptăm contra unor asemenea erori în franceză.

B. — Dumeavoastră conduceți o emisiune săptămînală la radio miercuri dimineața: „Le français universel”...

G. — Am avut plăcerea să vă ascultăm în mai trecut vorbindu-ne despre tradițiile culturii franceze și studiul actual al limbii franceze în România. Eu am numit emisiunea aceasta „Franceza universală” nu pentru că as viza să fac din limba noastră o limbă universală, ci pentru că doresc să se vorbească peste tot o aceeași limbă franceză îngrijită; e vorba de țările francofone. Mie teamă, în ceea ce privește limba, de fragmentări. Cea mai mare primejdie îmi pare — asta e convingerea mea — divizarea limbii franceze în franceza din Franța în cea din Belgia, din Canada etc. — fără a mai vorbi de riscul ca franceza din Africa să se creolizeze.

B. — Dar nu credeți totuși că o evoluție diferită este aproape inevitabilă, că, întotdeauna s-a întîmplat odată cu limba latină, arile unei limbi întîmne evoluează în mod diferit, cele laterale rămînd mai conservatoare, cum e limba română față de franceză?

G. — Desigur că orice limbă evoluează și nu putem lupta împotriva metamorfozelor interne... Lumea modernă dispune însă de mijloace puternice, capabile să frîneze o evoluție dezordonată; cu asta am ajuns în miezul problemei. Iată ce vreau să spun: pornind de la o latină orientată comună, a apărut o diferențiere cu timpul între dacoromână, meglendoromână, aromână și istoromână; azi avem patru idiomi distincte — un neajuns, dacă vreți, inevitabil. Cred că nu s-ar fi putut evita, chiar dacă am fi vrut, această diferențiere. E absurd să ne imaginăm între sec. IX—XIII un „oficiu al limbii române”, care să împiedice apariția dialectelor sud-dunărene; dar e mai puțin absurd de a ne imagina în secolul al XVI-lea, pe aria dacoromână, o acțiune unificatoare. Într-adevăr, opera diaconului Coresi a tîns spre unirea diferențelor dialectale — mă gîndesc la rotacismul bire în loc de bine, de ex. — pentru a realiza o limbă panromână. Vedeti deci că nu putem nega orice acțiune îndreptată contra curentului evoluției limbii.

Ceea ce a fost posibil în timpul lui Coresi, pentru limba română, cu ajutorul tipografiei in-

Țăr m

Ne-am întemeiat toate navele, să plecăm. Cine n-a suferit de arșițe, nu va veni. Apele adînci, sînt cele mai liniștite feluri de-a fi în viața astfel plătîă, să treacă neobservată, fiindcă are prea multe piscuri surii și prea multe sint acei ce fac din piscuri brățari.

La ce-s bune apele, ce sete s-a potolit vreedată, ce întrebări s-au stîns, ce stoluri dornice de soare au găsit odihnă pe ape, cine și-a aflat, prin spaima delfinilor, printre temeri și patimi, aproapele? La ce-s bune apele? Dar navele, ce-n curînd vor să-nceapă călătoria?

Ți-ai privit prea mult acoperșul cu steguri, în timp ce temelii ți-ai clădit-o pe pietre. Altfel, n-ai întreba. Nu vezi că nici o zare nu are prea mult pămînt? Și nici o zare, înafară de veșnicul zbucium, felul nostru n-o să-l priceapă.

Călătoria va fi de-o rotunjime perfectă. Totul e să uităm pe unde-am mai fost și s-o luăm de la capăt în fiecare zi. Cine n-a suferit de arșițe, nu va veni...

Semn

Semn bun se arată pe semănături. Din fiecare luceafăr, polenari bogate. Cometele s-au răfărat ca niște pâuni, pline de frunzele altor cuvinte. Sabia curcubeului ruginește-n dreptate.

Și tu vei veni. Dinspre pădurea cu cerbi. Mai sint citeva ape și citeva surpări. Oameni înrușiți prin pulberea lor, cîntă imnuri pe zări. Nu se cred între ei, dar cîntă să te arăți.

Ingenunchez pe marile mele singurătăți. Sint numai supunere. Și numai mirare. Si grijă porii ierbilii, să crească, oda mea verde sub tălpile tale...

VICTORIA ANA TĂUȘAN

statala la Brasov. În sprijinul răspîndirii cărților religioase, nu este oare posibil azi, cînd prin presă, radio, televiziune, noi dispunem de mijloace întinse de acțiune, foarte eficiente?

B. — Alte inițiative ale Dv? G. — Am mai organizat prin colaborare internațională reuniuni periodice: Biennale limbii franceze. Prima a avut loc la Namur în septembrie 1963. Cu această ocazie, am invitat în Belgia un compatriot al dv., pe colegul meu, profesorul Nicolae Condescu — a cărui dispariție înainte de vreme o deplîngem cu toții. El a vorbit despre situația francezii în România și a subliniat interesul cu care e studiat azi în România, limba noastră. El a fost ovacionat la sfîrșitul comunicării sale. Biennale următoare se va ține la Quebec, în septembrie a.c. Tema ei va fi: „Cunoașterea, buna folosire și difuzarea limbii franceze”.

B. — Si cine participă la organizarea acestor biennale? G. — „Federația francezii universale”, un organism pe care l-am creat pentru a strînge la un loc eforturile grupelor de bază din țările francofone, care se ocupă de problemele limbii franceze, de unitatea și cultivarea ei.

O nouă inițiativă a mea sper să capete fîntă acum; e vorba de a da francofoniei un „Consiliu internațional al limbii franceze”. B. — Un fel de Academie a limbii franceze? G. — Nu pronunțăm acest cuvînt, iubite domni! Eu nu vreau să creez o Academie internațională care să rivalizeze cu Academia Franceză. Pînă acum Academia Franceză și-a îndeplinit de minune rolul de apărăre și de unificare a limbii și ea continuă să aibă o mare influență; dar eu cred că nu e numai „exagonul” care vorbește franceza: această limbă a devenit, după expresia lui Jean Bédarida, „o limbă de masă” și se cuvine deci să asociem la munca academicienilor francezi pe gramaticienii și lingviștii din restul francofoniei.

G. — Sîtu bine că amintim francofonii nefrancezilor ar dori să-mi spună: „Noi vorbim o franceză care nu-i întotdeauna ca a voastră, dar asta n-are importanță. Noi ne simțim legați prin ea de anumite trăsături ale limbii noastre reprezentate pentru noi vechi tradiții de familie. Nu, nu cereți să renunțăm la ele, și mai ales, nu pentru franceza din Paris care se lasă așa de ușor invadată de cuvintele englezești! Oare nu luptați dv. pe drept contra lor?”

Interviu obținut de GH. BULGĂR

(Continuare în pag. 8)

distinguo

Dicționarul Eminescu

Se întîmplă uneori ca un mare scriitor să nu fie numădat și agent de reînnoștare a limbii. Asemenea cazuri avem în deosebi cu romancierii abundenți, creația zisă obiectivă fiind aria lor proprie de apariție. Aceasta nu înseamnă însă că toți romancierii obiectivi scriu într-o limbă indiferentă la uzul comun. Singura subdiviziune a genului narativ, în care personalitatea lingvistică nu apare de regulă, e romanul picaresc cu bogata lui derivație polițistă.

Alfel chiar autorii care și-au recomandat în narațiune viteza stilului nud sau direct sint ei înșiși scriitorii cu o anumită voință stilistică, anti-stilul fiind de fapt o formă a stilului. Camil Petrescu și G. Călinescu de la noi, ca și Stendhal și Gide de la francezi, pe care i-au urmat în teoria denudării expresiei, instruisec în practică lor dimpotrivă asupra atenției scriitorului la limba în care povestește și în orice caz nu asupra neatenției, cum s-a interpretat deseori. Observația strictă reduce așa dar pînă la cazul poziția scriitorului obiectiv fără o limbă proprie, derivată din vorbirea comună.

Cît privește pe creatorii de viziuni subiective, pînă într-altă ei își particularizează materialul lingvistic, ce nu mai poate fi analog cu ideea de îmbrăcămînt, limba lor fiind altă înfățișare a formei interne de sensibilitate ce rotunzează, culoarea și delecta-miezului de fruct, încît orice strălucire ar fi de prisos. De aceea, mari poeți fără o inițiativă lingvistică mai mult sau mai puțin activă nimeni nu cunoaște.

Și tot de aceea s-a ivit și nevoia unor studii speciale, care să fixeze contribuția fiecăruia la expresivitatea limbii naționale, fie că această contribuție se înțelege ca rezultat al invenției proprii, dîndu-l la suplimentarea dialectelor acelei limbi (ceea ce este adevărat mai mult metaloric), fie că e luată ca simplă folosire a unei încă neobservate virtualități lingvistice (ceea ce pare mai veridic). Oricum, și-a putut afirma că limba lui O. Wilde, deși engleză, nu e limba lui Shakespeare, că a lui D'Annunzio, deși italiană, nu e a lui Dante, că a lui Rilke, deși germană, nu e a lui Goethe, că a lui Argehi, deși română, nu e a lui Eminescu. Urmarea firească a fost apariția unor „dicționare poetice” sau numai inițieri lor în cadrul obșnițelor lexicoane generale.

După asemenea exemple străine, acum zece ani, Tudor Vianu propune și se acceptă alcătuirea Dicționarului Limbii Poetice a lui M. Eminescu. Fiind conducător al secției „stilistice” a „Institutului de Lingvistică” din București, el formează un colectiv de cercetători, care își și încep lucrul din 1957, sub îndrumarea lui. Și activitatea colectivului durează aproximativ doi ani. În acest timp, pe bază de muncă normată, colaboratorii au analizat cuvînt cu cuvînt, alt lingvistic cit și stilistic, întreaga cuprindere de limbă a operei poetice eminescienă, versuri și proză, care a putut influența evoluția ulterioară a limbii române, înțelegîndu-se de la sine de ce „postumele”, tipărite integral abia în zilele noastre de Perpessiciu, ca și proza publicistică, nu intrau în atenția lor.

Rezultatul material reprezentat totuși, dacă e amintit exact, doozăci și patru de mii de fișe analitice; iar gruparea fișelor după alfabet pusese în vedere un rezultat științific mult mai însemnat, întru că el cuprindea volumul lexical eminescian organizat, pe articole alfabetice, în care situația lingvistică a fiecărui vocabul, veche sau inovată, stă în strînsă alăturare și chiar determinare cu situația stilistică.

Sprînjînindu-ne încă o dată pe memorie, dar nu ca să afirmăm ceea ce nu s-ar putea dovedi cu certarea fișelor, care trebuie să mai existe pe undeva, categoria gramaticală, de la aspect morfologic pînă la funcția sintactică, fusese supus unei analize atît de atentă, încît se descoperise folosirea de către poet a unui necunoscut „complement de situație”, cum l-au numit colaboratorii dicționarului, sau „complement atributiv”, cum l-a adoptat și colectivul de gramatică al Institutului, iar cu privire la situația stilistică a vocabularului eminescian analiza reținuse orice intenție expresivă de la simplul sens figurat, trecînd prin compoziție, metaforă și simbol, pînă la cele citeva mituri lirice ale marelui poet astfel că unele cuvinte familiare și fundamentale poeziei lui Eminescu susțineau evident, în cadrul articolului respectiv, impunătoare structuri, lirică a poeziei. Nici un studiu critic, din cite cunoaștem, nu mai aspirase și n-a mai aspirat nici de atunci să cuprindă întregul proces eminescian de creație văzută prin încrengătura lui de forme lingvistico-stilistice.

Încheiat în 1959, lucrarea urma să fie tipărită. Dar a intervenit o aminare, datorită unui adăos de scrupul științific, care a impus revizuirea materialului. Și e neîndoielnic că această ultimă operație se va fi făcut cu gîndul ameliorării. Înțelegînd că a mai fost nevoie de un an, lucrarea n-a apărut însă nici în 1960; și au mai trecut șapte ani, adică zece de la constituirea colectivului și începerea activității lui, fără ca Dicționarul Eminescu să poată fi tipărit.

Ce s-a întîmplat cu el? Unde se află? Mai e vre o speranță să apară? Nici originalitatea unui astfel de studiu pentru cultura română, nici capitalul de energie cheltuit de cercetătorii conduși de Tudor Vianu, ca să nu ne mai gîndim la zadarnicul capital bănesc de ordinul sutelor de mii, nu sînt în stare să dea tipăririi imboldul necesar? Ne aflăm doar în 1967, cînd firesc ar fi fost pentru cultura noastră să înceapă lucrul la Dicționarul Argehi sau Dicționarul Sadoveanu și nu să ne știe încă, după zece ani de la inițierea lucrării, de ce tot înfrînze Dicționarul Eminescu!

VLADIMIR STREINU

Șerban Codrin

Seară de toamnă

(Prolog la „Ciclu Ortui”)

Vine curent din cosmos.
A mai rămas o scâpărare să pirjolească plopii
Și sorții m-au afurisit să nu m-apropii
Cu ochii dezlegați.

Bolnav, pe labe se trezește Sfînxul
Cu flăcările stranii între ghiare.
Sleite negurile curg
Pe coamă cu înfrigurare.

Duhnește-a mortăciune carnea
Grozavei arătări.
O, capul ce frumos, de stranie femeie
Și ochii îngroziți!
Atîrnă poezia de un fir de păr.

Cine se furizează în gîndurile mele?
Pămîntul s-a amestecat
Cu bestia ucisă —
Toată sămînța lumii va înverzî spurcat.

Se subțiază muntele vrăjît.
Înfricosat cu lună
Va învia destinul, mai sus de înserare.
Dacă ar arde toate pădurile din cosmos
Vor ține loc, o noapte, planetelor de soare?

Imnul Soarelui

(Fragment)

O, ce albastru tragic a amorțit pe cer.
Așteaptă idolii cu mască de mărgele.
De lingă miază-noapte s-a bătucit zăpada
Și le rimjește frigul pe măsele.

S-au spînzuraț în cure morile de vînt.
Încremenite ceasurile tac.
Visează împăratul sub creștetul de laur.
Pe brazda vînată
S-a prăbușit un taur
Cu coarnele înfipite în țărînă.

Atîrnă Cosmosul — copil
În leagănul copacului cu merele de aur.
Sub coaja rumenă filează lumină.
Cu candela în mină pîndarul priveghează
Înșepent la rădăcina
Și se pietrifică pe oase.

O adiere jefulește crengile
Copacului cu mere
Și strangulate se usucă frunzele.
Sleite ceasurile tac
Mai îndărăț e-o veșnicie.

Ce gros semănătate, pînă la durere...
De undeva, un șmăbure de ceață fumurie
Se deslipește de îngheț.
O toacă se izbește ca un cîine schiop
Și schiaună strivită de pereți —
Și doarme Universul în ochiul de stihie.

Teofil Răchiteanu

Și noaptea-n falduri

Și noaptea-n falduri largi se desfășoară
Cortina lumii, largă, s-a deschis
Cînd stele-și torc, albastre, veșnicia
Înșurate-n geana unui vis

Sub ceruri par eu însumi un pendul
Al unei mari tăceri fără hotare
Și-n care-mi simt sunînd fără ecou
Neobosită lumilor mișcare.

Dar vremea-n noi rodea fără răgaz
Cînd ora-veac bătuse mai pustie
Și sufletu-mi curat ca un potir
Gemea împuns de-o stea fără vece.

Cum fierbe

Cum fierbe-n palme capul meu de-un timp —
Rob unui gînd rămas fără cărare
Și-n care doar ecouri nelumesci
Că se revarsă totul în trecut —

Ca-n visuri dulci mai plîpîșese amare
Galop final al inimii, cu tropot
Și cade-n noi tăcerea delirînd
Sfîșietor din limba unui clopot.

Cum arde-n noi lumescul necuvînt
De se revarsă-al inimii prea plîm —
Trîști pelerini spre clipa țărîm,
Robi unui gînd ce și-a uitat destinul

Salcia

Și-o simt sub cer fantastic emanînd
Miresme dulci în înserarea brună
Cînd taie — adînci în pletele-i de foc
Ard fulgurînd ca un răsîfat de lună.

același verde, același aprilie,
tremurînd la răsîntii
osiile pline cu frunze.
Era firesc să-și înălțule
fiecare jumătatea de primăvară
și să-și schimbe de pe umeri
pata de cer ruginiu.
De-atunci noaptea adorm
tirziu pe galopul cailor
și plutesc cu genunchii lipiți
pe aceleași cuvînte rotunde,
mai copil ca oricînd.

Adolescența

Aceasta e banca sub care zilele
se spînzură pînă la vînat,
coulul cu greieri copilăroși
călătorînd umbrele noastre timide
de la unul la celălalt.
Ne înfilim dincolo de noi
pîndînd cum ne retragem unul în celălalt
ca într-o cameră cu oglinzi rotitoare
și cu pian la care știm să cîntăm doar cu o mină

Dar noaptea sîngerie s-a-necat.
Păsările ruginite în statul
Dorm în bălțile nîmănu
...și vinătorii au plecat
arși de nesomn.

Pămînteană

E pămînteană ruginea stelei
cînd cornul caprei cade peste vînt,
cînd galbenul își cerne praful frînt
în dinții noduroși ai grapel.

E-o lege întru noi cînstirea toamnei
și sintem credincioși cînd mustul
este bun.

cînd trecem seara îmbătați de muncă,
cu mustul șoamnei ne cînstim
în drum.

Alexandru Șerban Ionescu

La cafenea

En cafenea în caleașcă de argint
vine fata șofer. Bem absint.
O privește, are buzele de cafea
și strada cîntă-n perdea.

Vorbele calde miros a alcool
clipe se-nalță fumate domol.
Bîdem, e vară, soare, și-n trup
zilele parcă se rup.

Nor calm de toamnă, oer un trabuc.
Fumăm livizi, cu uituc.
Noaptea se lasă și iarna-n toi
ninge pe-oras fulgii noi.

Bem cafea și brusc în vitrină
se aprind flăcări de crîn.
Fata șofer în caleașcă de-argint
fuge la cules flori de-absint.

Sau poate

..Sau poate gîtul plîm subțiri
rupt în delta de amintiri.
Sau poate tablele de prevestiți
de pe turbanul din Indii.
Sau poate zîus cînd va gîndi
fiul tău singur pe lumea
Sau poate pudra și s-a vărsat
peste adinea scrisoare
în care uliul bate rotat
și îți împrăștie din soare.
Sau poate ridul. Poate pe sină,
poate vrei apă de lupi
din fîntini.

Sau poate în casa-ți cu ceș pătrat
izvorul curge înmormîntat.

Poate că simbătă am să mai vin.
Sau poate eu îți sint chin.

George Ivănescu

Vîrsta de mărgean

Pe fundul lacului secat dorm gropi.
Doar mlaștinile mișcă încă moi
Și își rotesc mari globuri de noroi
Din care greu poți ochii să-ți dezgropi.

Copii născuți din clipele de-ocean
Visează-n port sub cerul greu de dor.
Și-n barca lor simți vîrsta de mărgean
Și undele secate iar te dor.

Dan Tipuriță

Simplu

Ea coboară dintr-o basma roșie,
el se năstea din barcă
în vîrfurile
Cîmpul trecea prin amîndoi

Vînătorii

Noaptea și-a uitat păsările
undeva, între bălțile neștiute
ale pămîntului.
Vînătorii cu puștile amețite
de fum
Așteaptă să-njunghie noaptea în drum
și păsările el.

CORNELIA IONESCU

„Panou decorativ” (tapiserie)

Dar de demuț sub stele străjuind
Un vînt dulos îi înconjoară briul
Și plînge-n ea cu glasul înecat
Dar lacrimile lui le duce riul.

De ani în șir ea plîpîșe tăcut
Pe țărîmul ei umbros ca o făclie
Sub care zei marini îndrăgostiți
În murmur trist de-a pururi întîrzie.

și totuși dumnezeiesc de frumos
cu cele cîteva cîntece învățate pe dinafară
din care nu observăm că e tirziu
pînă în clipa în care ne îngheată degetele pe clipe
și muzica serpuștește anevoie și atunci
sîntem doar la un deget de sînge.

În așteptarea zăpezilor

„Azi mergi cu mine, atât l-a spus, și a luat-o de mină, mine faci ce vrei, bine? Unde, Trandafire, să merg? îl întrebase.”

Acum însă îl ținea de mină, mergeau în același pas, strada cobora ușor iar el flutura o melodie veselă și fără rost. Treceau vara, încă senine zilele se scurtau pe nesimțite. Apoi strada se întîlnia cu un rond de flori, și puțin obșnă, începea să urce: sus și undeva în dreapta se zărea clădirea veche, roșie și niel adusă de spate a fabricii de sifoane. Dincolo de fabrica de sifoane era o piață, de acolo începea orașul pe care ei nu-l vedeau, așa cum era, sus, și departe.

Puțin le păsa de oraș și cînd termină cu fluieratul Trandafir întoarse capul.

— Uită-te în sus, spusese.

— Unde, Trandafir, în sus?

— Uită-te și spune ce vezi.

— Mă uit, Trandafire, mă uit.

— Nu vezi nimic?

— Ce să văd, avioane?

— Vezi norul ăla?

— Care?

— Uite, ăla, zise.

— Îl văd, cum să nu-l văd.

Cerul era albastru și curat, către margini se înroșise nițel, iar deasupra bisericilor se făcuse vinăț.

— Ți-a simțit eu, spusese și o mîngîie pe după ureche.

— Ce faci cu mine, Trandafire, spunea?

— Ți-a simțit eu, spusese el, mină îl alunecase pe ceață, de acum înainte cînd ai să te uiți pe cer și ai să vezi un nor să știi că ăla sint eu.

— Unde mă duci?

— Cînd ești cu mine mai ai nevoie de ceva, spusese?

— Nu, nu, Trandafire, nu.

— Și de ce tremuri? cu mine nu trebuie să-ți fie frică de nimic. Atunci îl opri trăgîndu-l de mină. Și el se întoarse numai pe jumătate; cămașa i se deschise pînă aproape de buric, în vreme ce fularul din mătase roșu i se lipise de piele înroșindu-i tot pieptul.

— Zi, că acum pot să îți dau orice, hai zi.

— Să nu cheltuești banii cu mine, Trandafire.

Înalt și numai puțin aplecat într-o parte, cu părul tăiat scurt, cu buzele aprinse, o privea fără să clipească. Iar ea avea să-și aducă aminte de strada asta pe care trecuse de atîtea ori, de mirosul dulce-amar al frunzelor de oțetar, cînd seara se apropia pe nesimțite și ei îi venise să plîngă văzîndu-l acolo; rezemat de gard cu cămașa deschisă, cu umărul sting mai ridicat și cu zîmbetul lui.

— Auzi, spusese el și o luă de umăr. Se aplecase și buzele aproape că le lipise de urechea ei; mină dreaptă îi cobora încet spre sin.

— Ne vede lumea.

— I-auzi: doamnă, să te bată Dumnezeu așa cum te-am iubit eu, începuse să-i cînte la ureche și ea zimbea și îi apăsa mină de-aepță pe sin. I-auzi, făcea el, doamnă, sus e cer, jos e pămîntul, de la tine nu-mi iau gîndul.

Treceau prin dreptul fostei hale de pește, miroasea încă a pește sărat și ea avea să țină minte grămizile de pepeni verzi întinse pe trotuarul vecin și căruțele cu paie ale țărănilor, galbene, cu înflorituri roșii și albastre, și cai albi, înalți, mestecînd la grăunte, cu sacii atîrnați de gît.

— Cum o să fie, Trandafire? îl întrebase.

— Este că n-ai să mă uiți? zise el, chiar de-o fi să mor, tu n-ai să mă uiți.

— Cum să mori, Trandafire?

— Și cînd o să treci pe aici chiar de-i fi cu altul tot o să-ți aduci aminte de mine, ai să zici: uite, pe aici m-a dus atunci Trandafir și mi-a cîntat, este că așa o să zici?

„Așa cum mergea, îi simțea soldul tare și puternic înfîngîndu-se în pulpă. Îi simțea brațul de-a lungul umerilor și simțînd toate acestea în inserarea care cobora peste ea și peste el și peste piața răvășită de întuneric; se lăsa dusă, în voia unor necunoscute valori.

— Da noi, spune, ce o să facem noi, Trandafire?

— Cum adică, ce o să facem? o întrebase.

— Adică atunci cînd o să avem și noi casa noastră și patul nostru, cum o să fie atunci, Trandafire?

— A, da! își aduse el aminte, da da, și eu o să mă duc dimineața la lucru, iar tu o să ai grijă de mama și de casa, pe întîi și pe sîntese o să vă aduc banii.

— Se opri să își aprindă o țigară. Îi plăcea cum Trandafir udă țigara înainte de a aprinde, și cînd îl vedea strîbindu-se și dînd fumul pe nas aproape că i se făcea frică pentru că îl simțea puternic.

— Spune, spune, Trandafire.

— Tu o să îți iei rochia, o sută de rochii o să îți iei.

— Și duminică, duminică ce-o să facem?

— A, duminică, duminică o să ne sculăm pe la zece ca belferi, dimineața o să mergem la filme, iar seara undeva o să vrei tu, doamnă, parcă mă și văd atunci, tu nu te vezi?

— Mă văd, Trandafire, mă văd, eu îl aud și pe Puiu Dură cîntînd la acordeon, tu îl auzi?

— La leafă n-o să dăm strechia în bani ca Fane Uritu, o să mîncăm și noi o friptură și o să bem un vin la trei sferturi, bine?

— Bine, zise ea.

— Uite: întîi o să te muți la mine că avem mai mult loc și pe urmă vedem noi, bine?

— Doamnă, cit mai e pînă atunci, Trandafire?

— Bei ceva? o întrebase.

— Trandafire, mie mi-e frică, mi se pare că nu mai apuc vremea aia. De ce o vrea lumea asta să ne despartă, ce le-am făcut noi? Eu de tine nu mă despart, Trandafire, chiar de-o fi să mor, auzi tu.

— Hehe, viață, viață, făcu el.

— Niciodată, Trandafire!

Îl sărută pe cămașa în dreptul inimii. Acum începeau străzile mici și întortocheate, cenușii, cu magazine vechi, dărăpănate, cu restaurantul din colț care pe vremuri fusese un han destul de bun, iar acum ajunsese un biet local de mină a doua sau a treia, în care beau pescarii sau hamalii din port; un local căutat mai mult de țărăni care veneau la piață cu marfă. În fața restaurantului florăresele își așezau coșurile mari chiar pe trotuar; coșurile din care la ora asta florile lipseau, și florăresele fumau sau mînceau semințe și își numărău banii pe marginea trotuarului în timp ce copiii lor jucau rîșca. Dintre lustragii nu mai rămăsesse decît Gemis-turcu care dormea în spatele lăzii lui roșii cu ținte argintii. La măcelăria de lingă restaurant se deschăra burdă, și oamenii se și așezaseră la rînd; unul în spatele celui-lalt, pînă aproape de colț.

— Nina, Nina, spusese el și îl alungă o șuviță de păr de pe frunte.

— De ce oftezi, Trandafire?

— Vezi, începuse el, cînd eram și eu ca tine ziceam că niciodată n-o să fac una sau alta, dar viața asta păcătoasă m-a dat peste cap. Întodeauna zici ceva și pentru că nu prea poți să teții de cevaul ăsta începi să zici altceva și ți se face scîrbă de tine și de toată lumea și se face scîrbă. Eu sint dintre ăia care nu s-au putut ține de „cevaul” de care îți spuneam.

În dreapta lor era o florărie care ținea ușa deschisă gata să-i primească, o florărie de mină șapte, cu flori ietnice

și mai întodeauna consumate. Cine trebuia să se ducă la vreo înmormîntare aici venea să comande coroane. Vinzătorul era un bătrîn cu ochelari și chelie care dezlega mereu cuvinte încrucisate și nu prea auzea cu amîndouă urechile.

— Ce-ar fi să mergem aici? zise Trandafir arătînd florăria.

Iar ea văzu vitrina mare de sticlă, și în spatele vitrinei, florile așezate în coșuri, ghivece sau chiar în oale de gătît albastre, văzu cele două colivii atîrnate pe peretele din fund, și oglinda mare cu ramă înflorată, și puținele de leandri de la intrare și printru toate acestea îl văzu pe florar, adică îi zări numai chelia.

— Ce să căutăm noi aici, Trandafire?

— Vino încoace, zise el, și o trase de mină.

Întrară în florărie: el înainte iar ea numai la un pas în urmă.

— Ce să fac cu florile, Trandafire?

Florarul îi auzea, stătea aplecat deasupra mesei cu ochelarii căzuți pe nas și se făcea că nu găsește un cuvînt. Trandafir se apropie de bătrîn și lăsîndu-se peste masă îi spuse la ureche:

— Nu mă supăra, cuvintele fură rostite foarte încet, a rugăminte.

Bătrînul îl privi de deasupra ochelariilor, îi zîmbi și îi arătă prăvălia cu capul de parcă ar fi spus: „A ce vrei, iti stă la dispoziție”. Alene, Trandafir scoase mințile din buzunare, se lăsă peste masă și, încet, îl luă pe bătrîn de subiori, apoi îl ridică în sus și îl trecu pe deasupra mesei.

— Ce ai înnebunit? strigă florarul cînd simți podava sub picioare, ce ai înnebunit? Tremura tot și ochelarii îl alunecaseră pînă spre virful nasului. Trandafir îl bătu ușor pe umăr.

— Vezi cum ești? spusese, dacă veneam într-un costum de gabardină, spîțat la marile fix, te-ai fi ținut după mine pînă în stradă, acum fi cînsti?

Îl bătu din nou pe umeri dar cu mai multă putere. Bătrînul zîmbi larg.

— He, he, he, zise, ha, ha, ha. Stii, făcu, Trandafir, eu mîncîc tocăniță din smecheri din ăștia ca tine. Să mor dacă nu mîncîc, uite întreb-o și pe ea.

— Ce ai dorit? făcu vinzătorul, se mai întimplă, acumă gata, vă servesc.

— Vezi că știi? Voi ăștia de la oraș știți multe, nu știu cum să-ți spun, să-ți smecheri.

— Ce ai dorit, întrebă din nou vinzătorul.

— Dă-mi flori, avem o nuntă și ne trebuiec flori, nu știi ce fel de flori să duc la nuntă?

— Depinde, zise bătrînul strecurîndu-se printre ghivece, depinde de care dorii, mai ieftine, mai scumpe, eu ce să vă spun?

— Din alea scumpe, o dată se însoară omul, este Nina, zi da.

Și ea zise „da” și zîmbi. Nu intrase niciodată într-o florărie, flori mari primise, dar nu așa scumpe și învelite în țipă.

Stătea acolo, printre crini albi, garoafe, tuftanici și se bucura stîndu-l pe Trandafir aproape. Se bucura numai uitîndu-se la coșurile mari încărcate cu narcise. Îi plăcea foarte mult florăria asta, iar la bătrînul cu ochelari și chelie se uita ca la un obiect de preț rătăcit printre culori și parfumuri minunate. Apoi, așa deodată simți că toată viața o să își aducă aminte de florăria asta, de ghivecele îmbrăcate în poleială argintie, de oglinda mare de cristal în care acum se privea și în care Trandafir, așa văzut,

dintr-o parte, printre flori, părea mai înalt și mai al ei. Avea să își aducă aminte de tot, și de canarii săltînd în colivii de pe pereți, și de cactușii din vitrină, și de masa acoperită cu o cuvertură roșie, și de Trandafir care îi zîmbea de cîte ori se uita la el. Și simțînd toate acestea, aproape că îi venea să plîngă.

— Ușa era deschisă și îi era frică s-o privească.

— Nu împacheta florile, frățioare, că eu vreau să le vadă toată lumea și să știe cine sint. Tu știi, frățioare, cine sint eu?

— Cum dorii, spusese vinzătorul, cum dorii dumneavoastră.

— E bine, mă, că acumă te uiți la mine, da în gîndul tău zici: ia uite cîriorul ăsta ce face pe nebulun, dacă îl scutur puțin nu are nici cu ce să plîtească. I-ai flori, Nino, se scotoi prin buzunare, ține, zise și aruncă pe masă o hirtie molotolită de-o sută.

Bătrînul luă hirtia, o netezi între palme cu grijă, deschise serlarul.

— Pentru suta asta ești în stare să iei și o palmă, te-am mirosit de gîm am intrat pe ușă, uite îți dau suta, da da-mi voie să-ți dau o palmă, vrei?

— Hehe, făcu bătrînul și zîmbi.

— Hai să mergem, Nino.

O luă de mină și ieșiră fără să se uite înapoi. Dincolo de barieră, la blocurile noi strălucea neonul. Dinspre mare se pornise un vînt sărat și rece cu miros de scoici putrede.

— Unde mă duci, Trandafir? îl întrebase.

ȘTEFAN STOIAN

CORNELIA IONESCU

„Zbor” (tapiserie)

STEAUA

Ziua ceea sau mai bine zis noaptea va rămîne în orice caz memorabilă. Totul s-a petrecut nu prea departe de casa bunicii, în marginea apei pîrîu pe care îl străbătusem de atîtea ori, că nu cred să-mi fi rămas ceva necunoscut în el de-a lungul a 2 sau 3 km. Și nici prea departe de pîntecul atît de confortonat și elastic încît puțină se contoronea să o străbată cu ochii închiși, iar cînd venea apa mare pe ogaș nimeni nu mai îndrăznea să facă pe echilibristul. Nici pînă la podul cel gros nu-mi pare acum să fie o distanță prea mare, dar atunci separa neapărat două lumi sau poate chiar patru pentru că nimic nu mi se prezenta mai diferit decît cei care treceau pe el și cei care îi traversau umbra prin albia pîrîului, sau cei care se aflau la capătul său de vest față de cei care erau la răsărit. Era o intersecție uriașă, o graniță greu de imaginat acum, deși era rar străbătută de cineva într-o parte sau alta. Locul era umbrat în cea mai mare parte a zilei de salcîmii și gardul enorm ce susținea grădina bunicii și nu se prăvalea iar pe cealaltă de sălci foarte bătrîne la umbra cărora rețin că se adăpostise o zătră de țigani căldărari al cărei vînt fusese Jură și care ar fi trebuit să mă cumpere să mă poarte în căldare și să mă vîndă apoi ca pe propriul său fru, dar cum întîrziata atîta vreme devenisem

intr-un timp nerăbdător și-l spionam sîtra de la cîțiva metri hipnotizat de copiii lui care nu suportau cămașa și încălecau caii din fugă și fără așteptare și se scaldau în aceeași baltă cu porcii, dar porcii își vedeau de treaba lor.

Și cînd tata-moșu mi-o dat o sarcină atît de importantă cum era ajustarea potcoavei, trebuia să mă fac de la mine și doavada rezecțiunii execuției pentru că în puterea lui stătea să-mi spună „bravo tată”, fără nici o ironie și să mă încareze de glorie în fața bunicii, unchiului și verii mei nespălați. La ajustat potcoava nu mă pricepeam eu dar trebuia să se priceapă fierarul care nu se stîchisea niciodată de mine și se mișca între foale și nicovăla, o ființă ciudată, neagră pe care apa nu contenea să curgă și eram sigur că mîncînc pe ascuns cărbuni aprinși și nu înțelegeam de ce nu este el mai mare peste sat. Pînă la el trebuia să ajung cu viteza piticului năzdrăvan și să, mă întorc fără ca tata-moșu să observe că am plecat, să-l cuprînd mîrșă și să-i fie imposibil să înțeleagă mîmunele, el, care ținea răbojul gloriei mele și știa totdeauna de ce plîng pe ascuns.

Drumul era prin matca pîrîului de care vorbeam, în amurgul grăbit ce se lăsa odată cu umbrele lăpte ale sălciorilor care dispăruseră negre cînd fulgeră deodată vatra roșie a fierarului. Matahala era acolo cu cleștele într-o căldare

care sfîrșia și bolborosea cînd mă oprii în prag pe nesimțite acoperînd toată intrarea care era pentru pîcici. Mesterul nu vedea de ce ar fi părăsit fierăria cînd avea atîta căldură, cărbuni de mîncare, iar de dormit eram convins că nu dormea niciodată. Ochiul ca tăcutule și dinții așa de albi mă fascinau și mă îndemneau să-i ating că pînă una alta uitam pentru ce venisem. Aș putea să jur că a fost surprins cînd m-a văzut atît de tîrziu dar tăcutii și dinții zîmbiră de-odată și totul era atît de calm și de frumos între fiare vechi, nicovăla, baros, cărbunii sau spuză că m-aș fi jucat cu toate acelea fără nici o teamă.

— Dă-mi potcoava hebișorole!

— S-o faci pe măsura calului a zis tata-moșu.

— Pleacă la munte?

— Dimineață. (Cînd pleca nu prea știam dar îi deschideam poarta cînd se întorcea totdeauna pe la amiază și aveam pretenția să mă încalce pe Sura cum se numea iapa).

Foalele începură să mugească cu pauze și vatra din roșie cum era, se albi după care fierarul cu mișcări iuși sălă potcoava cu cleștele și o supuse pe nicovăla lui uriașă citorva locuitori repezite, după care o înroși iarăși și iarăși o smulse și o bătu, apoi o repezi în căldare, își aruncă cleștele peste alte scule și tăcutii înspre mine.

Cliepa des făcînd parcă eforturi să mă vadă mai deaproape. Nu știam atunci că începuse să vadă prost și nu bănuiram că mai tîrziu o să fie purtat pe drum de mină de către un nepot al său înfruntat și asociat în taina fierului înroșit.

— E gata, zise și scoase din căldare potcoava parcă altfel arcută. Am luat-o și nu mai știu dacă am mulțumit întorcîndu-mă cu fața spre negura ce se lăsase dintr-odată.

Prin nisipul umed al pîrîului alergam desculț cu noaptea în spate neîndrăznind să mă gîndesc la picioare pentru că pîdicii netăzute și ghiare abrase m-ar fi putut prinde de călcie. Așa am fugit pînă la cotitură unde se lăsa mai mult gardul grădini bunicilor gata să se prăvale.

Acolo jos, pe pămînt și parcă deasupra am văzut steaua. Am trecut pe lingă ea ca fulgerul urcînd costia pustie și neagră și după nu mai știu cîți pași m-am întors brusc cu fața înapoi, cu părul măcîncî și cu incheieturile țepene. Era zadarnic să mai fug că tot m-ar fi ajuns și mi-ar fi intrat sub picioare să mă ardă. Drumul înapoi pînă la ea l-am făcut ca pisica la pîndă și cu un fel de moară-n piept. Era acolo și strălucea cuminte. Era prietenoasă și caldă.

Am trecut prin ea piciorul gol, apoi o mină, apoi cealaltă mină după care m-am așezat jos lingă ea. Am luat-o apoi în brațe și am strîns-o la piept. Nu era prea grea și cum o țineam strîns, lumina atît de puternic, că vedeam copacii, drumul care tăia pîrîul, puntea, podul cel gros, cerul cu stelele lui atît de mici și colina cea mai apropiată pe care urcau potcîndu-se tare niște oameni cu poveri. Aș fi putut vorbi cu ea și cred că mi-ar fi răspuns. Cînd am vrut să plec cu ea în brațe, am văzut că pâlăste și după încă doi pași era gata să se stingă. Am adus-o la locul ei și atunci a strălucit mai tare ca la-nceput.

Mi-am așezat capul pe ea și am încercat să dorm. De unde căzușe? sau de unde răsărise într-un timp așa de scurt că doar trecusem pe acolo, și de ce tocmai în locul acela? De unde, de neunde era a mea și a mea trebuia să rămînă. Gîndul

ce mi-ar lua-o cineva mă străbătu ca un fior. Și tocmai atunci a străbătut acel cineva alba pîrîului la doi pași de mine. Trecea fluierînd fără să mă vadă că dorm cu capul lipit de stea.

Am dormit cîne știe cît, încălzit și sigur de mine. Cînd m-am trezit steaua îmi sprîncea capul și arunca lumină peste tot întunericul dimprejur. Am plecat încet deandratelea făcîndu-i cu mina cînd mi-am adus aminte că uitasem potcoava. M-am întors și am găsit-o înfiptă în țărînă cum îmi scăpase dormind. Tata-moșu mă aștepta îngrijorat. Așa ceva nu-i mai făcusem. I-am spus că am găsit o stea în ogaș și că m-am încălzit la ea.

— Să nu te mai uiți așa de aproape la cărbunul fierarului mi-a zis el privîndu-mi potcoava. Mai tîrziu i-am spus și tăii care mi-a explicat că acolo trebuie să fie o salcie putredă care aruncă lumină. Verii mei au zis că e felinarul lor de dotleac pe care-l pierduseră și mi-au spus să li-l dau că de nu mă snopec în bătaie.

Bunica a scutpat în sin și mi-a zis că duminică trebuie să mă duc la biserică să treacă popa cu moaștele peste mine. Nu-am vrut să mergă cu mine să le arăt steaua și au ris. Am ris și eu de ei și i-am lăsat în plata domnului. Tot n-ar fi văzut-o.

Cu steaua m-am întîlnit mereu cît am mai stat în sat. O găseam la locul ei așteptîndu-mă credincioasă. După cîțiva ani am regăsit-o cînd m-am întors într-o vacanță. Era mai mică, dar cînd m-am apropiat de ea și am mîngîiat-o s-a aprins tare ca atunci.

Apoi am văzut-o din ce în ce mai rar. Se micșora vîzînd cu ochii și numai cînd o stringeam în brațe mai arunca o jerbă de lumină dar nu ca altă dată. De tre-o zece ani n-am mai trecut pe acolo. Trebuie să se fi stins.

1966

PAN IZVERNA

LÉTAY LAJOS

Inscripție pe casa bătrînească

Ești numai găurl. Numai pleavă ești. Aleregă-n voce soarecii prin tine. De fierbințea verii nădușești Atunci, abia, cînd și zăpada vine.

Te vîrăște maică-mea, cîntînd... Cu ledere și-acoperă privatul. Ca să mă-nîmpîni mîndră cînd și cînd Să-mi pot cu tine-aseamui obrazul.

Doi nuci

Ar fi crescut doi nuci dacă ar fi crescut... Însă numai unul nu s-a făcut... Numai unul loșnește, rotat... Celălalt de mult s-a uscat. I se plînge mîlădă mereu De tășul briceagului meu Trunchiu-i slab de briceag a fost frînt. Și l-a pus maică-mea în pămînt Să se-nalțe cu umbră și roadă Peste masa de prînz din ogradă Numai unul din nuci a crescut Dar îl simt pe celălalt, nevăzut, Cum se-așează spre mine amar Fără glas, fără fosnet măcar... Și nu-i nuc și nici primul năting Nu-l mai văd... Și îmi vine să plîng.

Vara

Vînt vîratec și lin. Și-atît cer! Și-atît soare! Apa caldă ușor clipecește. Frunzișul Adie ușor. De argint e nisipul. Ți se scurg aurii Stropi pe-obraji Și pe umeri Și pe pletele-ți lungi Ca o rază de aur Mlădioasă păsești. Apa lin clipecește. Se apleacă în vînt Arbori goi. Vînt vîratec. Îți alunecă lin De pe umeri Veșmîntul.

În românește de VICTOR TULBURE

GAVRIL IOSIF CHIUZBAIAN

Copilul

Copilului Lapelele mamei Nu e decît indoiială, Sinul plin și rotund Îi pare un cer Din care mușcă, rîzînd O stea roșie, pură Și pînă la primul cuvînt De un țipăt se sprînzina Toată puterea Și toate durerile lui.

Întoarceri

E un timp cînd ale anul Aduce cu sine durute tăceri... Amintirile sint. Și-l văd pe părintele meu Cum semn îmi face Să vin lingă el În tabloul vechi, prăfuit. Și-aud glasul mamei, zîcînd Că părul tălălui meu N-a albit niciodată.

Atunci brazii munților mei, Acei brazii cu chipuri de oameni Se oboara la mine, plîngînd.

MAGDALENA CONSTANTINESCU

Uciderea absolutului

Nu-mi alunga tremurul sovietic pe margine de viață, e singurul meu cîntec, e singura mea plîmă. O, dacă am putea să ne rotim sus, sus peste orbii întunericului, să devenim străvozi ca mintuirea... În ațingerea noastră, zidurile ar părea de sticlă. Atunci ne-am putea vedea fără să știm cui aparținem, și nu ne-ar mai dura adierile rănite.

Cînd...

Cînd în pietrele tale se va reflecta năzdrăvul meu chip, îli voi umplea statura. Cînd între oamenii tăi, mă voi înălța eu, supusă, încălzind inchipuirile tale, îli voi recunoaște lăcomia nămurînd dinții florilor ca pe niște imperii numai de tine atîrnat. Și în puterea ta strînsă, voi renăște.

Seceriș in cimpia Boianului

Insemnări

„DE NE-AR LĂSA PLOILE”
Căutam cu ochii pe cer. Prea înalt, dizolvat în imensitate, de abia îl bănuiam. Nici o scamă de nor.
Marin Tutunaru, din brigada a doua, de la Stolcănesti: „Pînă acuma am stat la pîndă, să furăm de la ploaie cite o liră de timp. Cum se oprea ea, cum începeam noi”.
A plouat patruzeci de zile ca în legenda biblică.

Patruzeci de combine tale pîrtie în omătul de spuză atipită de la Stolcănesti. Numai în rîdă unui mare port, mai poate fi atîta forțată de nave.

Apa se aduce cu sacalele. Un om cu bota la gură, proiectat pe orizont, creează pentru citeva secunde poata cea mai minunată: statuie din cite s-au văzut vreodată.

Patruzeci de căruțe au fost puse pe pneuri. O pereche de cai poate să ducă într-un asemenea vehicul, cu roti de cauciuc și cu rulmenți, cite trei mii de kilograme, adică aproape cit o mașină. Cu ele și cu zece autocamioane din proprietatea C.A.P.ului unde este președinte Dumitru Tudose, nici un sac de grîu nu intrîrzie în cîmp.

Mirîștes se răstornă fără zăbavă, pentru fasole, pentru porumb furajer. Cîte două recolte pe an, au intrat aici în tradiție. La cultura de pîșitoare dă în mătase porumbul. I-au fost numărate și cite nouă puici pe fir. Iar în lanul de floarea-soarelui bijibii ca noaptea, parcă toată lumina e rînită în tipăile de aramă.

Chiar în ziua începerii secerîșului de grîu, 21 de tineri din Stolcănesti au plecat cu ansamblul folcloric spre îndepărtata Olândă. În loc de flori, unul din ei, a luat un mîncuș de spice din cîmpia Boianului.

Citiva pomii cu frunze bolnave, niște salcîmi zbîrliti și agresivi. O contabilă, o telefonistă și un telefon care doarme în sediul C.A.S. Boianu, departe de orice aserzare omenească. Răsare (de unde?) o fată cu păr de smoală, cu ochi de noapte, floare ospătată în cîmpul încins.

Imi spune cobeia la ureche că e păcat de atîta frumusețe în atîta pustie, și o să îmbrîncească fata singură... „Îl căuțai pe sotul meu?” N-a ezitat să-și urmeze aleșul inimii, e mult de atunci, a ajuns copilul la șase ani și numai problema școlarizării amenință despărțirea de această minusculă colonie în care trăiesc citeva familii.

Săniile se fac vara. Nu știu dacă este o invenție locală, dar cei de la Boianu le confecționau ca să le agate la mașinile de calotat, ca pachetele de paie să nu rămînă în mîriste.

Grîu la coama calului, ca pe vremea cînd îl despicau cu sulitele ostentii lui Alexandru Macedon.

Numeri ca peste acestea au trecut de două ori avioanele, o dată pulverizînd îngrășăminte, împărșind erbicide a doua oară.

IONIȚĂ MARIN

Un ghișeu pe care scrie „Ghișeu”. La ghișeu o fată. Intră Călătorul, cu o valiză în mînă. Se repede la ghișeu.
Călătorul: Domnișoară, e nemișcoment ce se petrece aici?
Fata: (va vorbi „profesional”, uscat, parcimonios): Domnule ce dorește?
Călătorul: Cum ce doresc? V-am cerut un bilet de tren...
Fata: Personal?
Călătorul: Sigur că personal. Am fost acum cinci minute. Nu mă țineți minte?
Fata: Pe aici trec mulți călători. Personal?
Călătorul: Nu personal. Expres.
Fata: Ați spus personal.
Călătorul: N-am spus personal. Am fost personal.
Fata: (concluziv): Personal sau expres?
Călătorul: Personal.
Fata: Ați spus expres.
Călătorul: Am spus expres, dar am fost personal.
Fata: Ați fost personal sau ați fost expres?
Călătorul: Cum o să fiu expres, domnișoară? Doar nu sint tren.
Fata: Și personalul e tren.
Călătorul: Dar nu sint nici personal.
Fata: Nu sintei, dar ați fost personal.
Călătorul: Am fost personal, e adevărat. Acum cinci minute.
Fata: Dacă ați fost personal, de ce mă încurcați?
Călătorul: Dumneavoastră mă încurcați. V-am cerut un bilet pentru Paris.
Fata: Ghișeu doi, pe hol, dreapta.
Călătorul: La ghișeu dumneavoastră am luat biletul.
Fata: L-ați luat? Atunci ce mai doriți?
Călătorul: Am cerut un bilet pentru Paris, iar dumneavoastră mi-ați dat pentru Peris.
Fata: Paris sau Peris?
Călătorul: Peris.
Fata: Atunci ce mai doriți?
Călătorul (nervat): Un bilet pentru Paris.

Fata: Ghișeu doi, pe hol, dreapta.
Călătorul: Bine, dar cu asta ce fac?
Fata: Cu cine?
Călătorul: Cu biletul.
Fata: Îl prezentați în tren la control.
Călătorul: Dar e pentru Peris.
Fata: Peris sau Paris?
Călătorul: Peris.
Fata: Foarte bine. Atunci ce mai doriți?
Călătorul (exasperat): Un bilet pentru Paris!
Fata: V-am mai spus. Ghișeu doi, pe hol, dreapta.
Călătorul: Dar cu asta, cu biletul asta blestemat pentru Peris, ce fac? Am dat șapte lei.
Fata: Conform tarifului în vigoare.
Călătorul: Mă miram și eu să coste pînă la Paris numai șapte lei...
Fata: De ce ne țineți de vorbă?
Călătorul: Dar ce să fac?
Fata: Să urcați în vagoane.
Călătorul: Și să plec la Peris?
Fata: Desigur. Dacă ați luat biletul...
Călătorul: Dar eu vreau să plec la Paris.
Fata: Aveți bilet?
Călătorul: Da. (Îl arată)
Fata: Pentru Paris sau pentru Peris?
Călătorul: Pentru Peris.
Fata: Ați spus Paris.
Călătorul: Am spus Paris, dar mi-ați dat Peris.
Fata: Și ce doriți?
Călătorul (exasperat la culme): Un bilet pentru Paris.
Fata: Ghișeu doi, pe hol, dreapta.
Călătorul: Dar asta ce e?
Fata: Scrie sus.
Călătorul (citește): „Ghi-șeu”. Tot ghi-șeu.
Fata: Dar nu-i ghișeu doi.
Călătorul: Nu scrie.
Fata: Nu scrie, dar nu este.
Călătorul: Dacă nu este, de ce nu scrie?
Fata: Nu scrie fiindcă nu este.
Călătorul: Dar ce este?
Fata: Scrie sus.
Călătorul (turbat): Domnișoară, simt că înnebunesc!

Twist

Sub creierul tăcut, se deslănțule fantezia mușchilor.
Simplu, ritmat, sacadat: twist.
Generația „furișilor” este extravagantă, generația sterpilor, plictisită, generația cuminților, monotonă.
Tuturor, un leac ideal: twistul!...
Dar, să-i privim o clipă pe domniile dansatori! Ferestruiesc aerul cu gesturi repezi, sacadate, într-o frenetică euforie, cu o uniformitate de ritual.
Dansează fiecare pentru sine, robotind la mișcări, cu un aer conștient, absorbit.
Pe fețele lor se citește un fel de întărire, ceva pasional și încăpăținat. Parcă ar fi slujitorii unui cult sever care nu permite abateri.
Ritmul dictatorial domină totul: mișcări, trupuri, suflete, gânduri...
„Opriti, opriti o clipă muzica!”
În tăcerea bruscă, dansatorii au încrăcit, regăsindu-și înșirîți partenerii. Se privesc unul pe altii ca și cum s-ar vedea pentru prima oară. Ritmul nu le lăsase răgazul cunoașterii. Faceți cunoștință, stîmaji dansatori!

Melc

Pe lîngă frumusețile vieții trece tîrîș, jînduînd, în moale înaintare, tîrcolîndu-le de departe. Cornițele pînditoare pipăie împrejurul cu grijă.
E greu să te încumeți. Un foșnet, o ascuțime! Trupul se furișează repede sub pavăza de os.
Trăirea! Ce risc! Nu este pentru el riscul! Cochilia e aproape. Sub ea se strînge sufletul de gelatină.
Ascuzărilor e moale și bun. Confort, căldură, tîndă aburită, multumire cumințe, sub pavăza boltită, în siguranță.
Afară este răsăritul și apusul. Sînt stelele, frigul, noaptea. E lupta, viața, oamenii. Sînt inimă, sfîșierie. Melcul înaintează printre ele, cu cochilia la îndemînă, tîrîndu-se pe cărările lungi, ocolite, din preajma vieții.

MARIANA CEAUȘU

Antiproză:

CALUL MURISE DE MULT

Chiar eu, într-o zi, joi, la orele 9 post-meridian am mîncat zahăr confecționat din oasele biciuite în timp ce-mi luam măsură pentru niște pantaloni — amîndoi pe stînga — unui medic psihiatru care nu știa să sard coarda. Calul murise de mult și psihiatrul mă întreba într-una desenind cu un deget mușul în marmotă de gîufii un triunghi isoscel cu laturile neegale.
— De ce nu porți bretele? De ce nu porți bretele?
— Pentru că străbunicul meu a fost împotriva construirii turnului Eiffel.
— De ce nu porți bretele? De ce nu-mi spuți cit fac 16x9?
Calul murise de mult și eu, pentru că tata nu mă învățase tabla înmulțirii cu 16 am fost închis în colivia canarului. Canarul era al medicului psihiatru, iar eu acum fiiu nelegitim a lui 16x9. Canarul era galben și țușea de cite ori se dădea ora exactă.
— Dacă știți cit fac 16x9, acum erai canar ca și mine!
— Făceam într-una perechi de pantaloni — amîndoi pe stînga — medicului psihiatru.
— Dacă știți cit fac 16x9...
— Taci! Tu nu știi nimic. Străbunicul meu a fost împotriva construirii turnului Eiffel. Să taci!
Calul murise de mult. Medicul psihiatru îi dădea canarului închis cu mine în aceeași colivie, în fiecare dimineață, cite o bucată de zahăr făcut din oasele calului meu biciuit care murise de mult. Dacă se dădea ora exactă și auzea canarul țușind, medicul psihiatru îi puneia prîșnile cu muștar. Pe mine mă lăsa să mă hrănesc cu pantofii pe care-i lucram într-una numai pentru piciorul stîng și amîndoi de aceeași culoare. La ora 4 imi dădea să citeșc bi-

lete de tramvai perforate. Canarul mă ținea:
— Dacă știți cit fac 16x9?
— Eu am avut un cal care a murit biciuit.
— Ciugulesc din oasele lui. Tu faci pantaloni pe stînga. Imi faci și mie niște pantaloni?
— N-are logică.
— Ce n-are logică? Tu vorbești de logică? Faci numai pantaloni pe stînga.
— Care comandă?
— Medicul psihiatru are ambele picioare... Piciorul drept nu-l are. Amîndouă sînt stîngi.
— Ești nebun!
— I-am luat măsură. Uite desenul tălpilei.
— Ești nebun.
Am amorit canarul. L-am oșezat în locul unde medicul psihiatru îi așeza în fiecare dimineață bucată de zahăr făcut din oasele calului meu care murise de mult biciuit.
Medicul psihiatru a luat canarul galben, care țușea de fiecare dată cînd se dădea ora exactă, și l-a dus într-un loc necunoscut de mine. A deschis usa coliviei și m-a invitat să cobor pe o scară de pompieri voluntari.
— Cit fac 16x9?
— Dă-mi și mie zahăr făcut din oasele calului meu care a murit de mult. Bucata de zahăr cubic o avea în palmă. Era porția canarului omorît de mine. L-am ronțit în fața medicului psihiatru.
— Să porți bretele, să știi cit fac 16x9.
— De ce n-ai picioare normale? Amîndouă sînt stîngi.

— Ești nebun. Am picioare normale. Ești nebun.
L-am amorit. Am încălțat o pereche de pantaloni de comandă făcuți de mine, ambii pe piciorul stîng. L-am furat fostului medic psihiatru cartea de telefon și schiopătînd am pornit pe străzi. Am cumpărat un litru de benzină de 90, am strîpsit casa tatălui meu cu benzină, am aprins un chibrit și focul s-a întins. Pantofii cu care eram încălțat iam aruncat în flăcări și, desculț, m-am dus la primul telefon public, am citit cartea de telefon, și am anunțat pompierii...
Pe pompieri iam aprit în capul străzii, am aprins cu ei cite o ligară Snagov. Cînd casa tatălui meu, care nu mă învățase cit fac 16x9 s-a făcut scrum, am greblat cenușa și mai marele pompierilor a venit la mine cu singurul lucru care nu arse: era un tabel de logaritmi. L-am ascuns lîngă inimă și am intrat în prima alimentara. Am cumpărat o tonă de zahăr făcut din oasele calului meu biciuit, care a murit de mult, și intrînd în fiecare librărie am împărșit librarilor zahăr făcut din oasele calului meu care a murit biciuit. Am ronțit și eu o bucată de zahăr.
Am cumpărat o tonă de luminări și le-am aprins la marmintele calului meu care a murit de mult, medicului psihiatru și al tatălui meu. Canarul nu știam unde a fost înmormintat. În semn de recunoștință îi trimis niște triluri:
16x9 = 144.

NICUȚĂ TĂNASE

Tara Moșilor

M-am suit în Dealul Clujului și-am avut o clipă de răgaz să mă uit peste cîmpuri și locuri, așa cum făceau navigatorii antici cînd poposeau pe o insulă și voiau să mai vadă încă o dată marea înainte de somn.
În ceasul acela s-au cheltuit în mine fantastice energii; ca într-un zăcnet al atimilor euți s-au aprins pămîntul a ciocotit și din antichități sale s-a unduit peste coline, grîul. Călătoream spre Tara Biharii. (Mașina mergea la Cimpeni: patru ore și jumătate. Un popas la Roșia Montană, la stația de flotare). Preturindeni, casele așezate sus, ca aurul.
Cimpenii — orașul moșilor, oraș înobilat de zăcnetul răzvrătiților, de izul de zeu al poștării vîrsată în mijlocul tîrgului la-nceputul răscocalelor moșogăndilor. Aici am văzut pe prîșpa unei case, așa cum la alte case existau flori, creșcute spice de grîu. Am știut că pe moș îl mistuie o legătură tatică, neșpusă — o jărîmă din Bărgan trebuie să se unduiască pe prîșpa lui.
Mașina își știe graba ei, dar aici fiecare drum are o istorie; în stînga e podul spre satul Avram Iancu, în dreapta drumul spre Vadul Moșilor. Acum mă-nîlnesc pentru prima dată cu Albacul împăratului Horia.
Rîde o fată în poarta de lemn — iconă de-a moșilor. Peisaj cu peșteri și capete de zeiță, pești de piatră care tac și rîul de Arieș venind limpede după o noapte de hurnă și ploaie. Soarele bun, de aur, satul Scărișoara și iar casele noi, sus pe constele de piatră ale destulului.
La Gîrdă, stop — 3 kilometri pînă la ghetar. Inimă-n dinți și soarele-n creștet. Afinele moșilor sînt dulci.

și-l mijlocul lui tulle și mînăna cîreșe. Vișinele abia se zbat la margine de galben și de roșu. Soarele-i iute, apoi orb. Ne plouă. Trei ore de somn într-o casă fărîncească — bine-cusătată odihnă în munți...
Încă două kilometri și încă două sute de trepte în adînc. Luăm în mînă zăpadă; o, domnule Alain, cinele vostru de curse, Slughți, care e marocan nu va vedea peștera. Altarul, elefantul, zei de gheață în Tara Moșilor... Dacă n-ați fi de doi ani profesori în Maroc, ați sta bine și la Paris!... Ați văzut gheață și zei. Mîncăm cu voi balmos. În Maroc sau în Franța n-ați mîncat niciodată, ce-i drept, nici noi, dar în Tara Moșilor e altceva.
Coborîm spre Gîrdă. E iarăși dimineață și plouă mîrșunt și îndesat, ca într-un sac hessul. Avem pașii mari. Pe Slughți îl sperie un purcel. Domnul Slughți n-a văzut niciodată un porc; e marocan doar. Facem haz și ne plouă...
Jos auzim rîul de Arieș. Sus în munți sint casele liniștite ca aurul. Madona de gheață doarme la Scărișoara cu pruncul ei rece. Elefantul s-a culcat pe colții săi albi...

DUMITRU M. ION

TRENUL

Schiță dramatică

Călătorul (cu un început de compaslune): Domnule, dumneavoastră ce doriți?
Călătorul (aproape plîngînd): Un bilet pentru Paris.
Fata: Ghișeu doi...
Călătorul: Pe hol, dreapta. Știu.
Fata: Dacă știți, de ce ne țineți de vorbă? Altcîneva la rînd! (Călătorul o privește înmărmurit, apoi lese. Evident, nu mai este nimeni la rînd. Peste o clipă, Călătorul se întoarce)
Călătorul: Domnișoară.
Fata: Iar dumneata?
Călătorul: Da.
Fata: Ce dorești?
Călătorul (împlorînd): Să plec la Paris.
Fata: De ce?
Călătorul: În excursie. Turist. Parleț eu fransă?
Fata: Și de ce nu pleci?
Călătorul: Fiindcă n-am bilet.
Fata: Dacă n-ai bilet, de ce nu cumperi?
Călătorul: Am cumpărat.
Fata: Dacă ai cumpărat, de ce nu pleci?
Călătorul (epuizat): Să plec la Peris?
Fata: De ce nu?
Călătorul: Ce să fac la Peris?
Fata: Poate că ai treabă.
Călătorul: N-am nici o treabă.
Fata: Poate că ai rude.

Călătorul: N-am rude.
Fata: Atunci de ce pleci?
Călătorul: Păi nici nu plec.
Fata: Atunci de ce ai luat bilet?
Călătorul: Ca să plec la Paris.
Fata: Călătorie plăcută.
Călătorul: Să plec la Paris cu bilet de Peris?
Fata: Dumneata ai spus că pleci la Paris.
Călătorul: Da. Eu am spus.
Fata: Iar eu n-am făcut decît să-ți urez călătorie plăcută.
Călătorul: Îți multumesc din suflet. Ai un suflet foarte bun.
Fata: Așa se obișnuiește.
Călătorul: Să ai suflet bun?
Fata: Să urezi călătorilor călătorie plăcută.
Călătorul: Și ce excursie frumoasă trebuia să fac!
Fata: Te-ai răzgîndit?
Călătorul: Nu. Dar n-am bilet.
Fata: Dorești un bilet?
Călătorul: Mă servești dumneata?
Fata: Cu plăcere. În ce direcție?
Călătorul: Paris.
Fata: Regret. Numai la ghișeu doi, pe hol, dreapta.

Călătorul: Știu. (A rostit cuvîntul cu un soi de tristețe a inevitabilului).
Fata: Atunci grăbește-te (Călătorul se îndreaptă încet spre țesire. În acest timp, se aude vocea impersonală a crăincăi care anunță: „Trenul Orient Express în direcția Budapeșta, Viena, München, Paris! Est pleacă peste cinci minute. Vă rugăm poftiți în vagoane. Persoanele care au condus pe călători la tren sînt rugate să coboare din vagoane. Vă dorim călătorie plăcută.” Cînd se termină anunțul, Călătorul intră din nou).
Călătorul: Domnișoară...
Fata: A fost trenul dumitale. Ar trebui să te grăbești...
Călătorul: N-ai putea să-mi dai dumneata un bilet pentru Paris?
Fata: Imposibil. La ghișeu doi...
Călătorul: Pe hol, dreapta...
Fata: Văd că știți.
Călătorul: Știu. Am fost.
Fata: Ai luat bilet?
Călătorul: Nu.
Fata: De ce?
Călătorul: Era... acolo... o femeie bătrînă... și uscată...
Fata (zîmbînd): E colega mea.
Călătorul: Știu... Si semăna cu... dumneata (O privește insistînd)
Fata (nedumerită): Nu te înțeleg, domnule.
Călătorul: Și femeia aceea bătrînă și uscată m-a întrebă exact cu vocea dumitale: „Domnule de dorești?” Iar eu iam răspuns: „Un bilet pentru Peris”.
Fata (amuzată): Fantastic! Și ce ția spus?
Călătorul: „Pentru Peris sau pentru Paris?”
Fata (amuzată în continuare): Și dumneata?
Călătorul: „Pentru Peris, domnișoară”.
Fata (rîzînd candid): Și?
Călătorul: Iar ea mi-a spus: „Ghișeu unu, pe hol, stînga”.
Fata: Adică aici.

Călătorul: Da, aici. E îngrozitor!
Fata: Ce e îngrozitor?
Călătorul: Nu știu... Ghișeu doi, pe hol, dreapta, și ghișeu unu, pe hol, stînga, și femeia aceea bătrînă și uscată, care semăna cu dumneata... (Se oprește. O privește îndelung pe fată).
Fata: Dar nu-i nimic îngrozitor! E numai caraghios!
Călătorul: Ce e caraghios?
Fata: Pqvetea asta cu ghișeu doi, pe hol, dreapta, cu ghișeu unu, pe hol, stînga.
Călătorul (surprins): Caraghios? Va să zică eu pierd trenul, iar dumneata consideri că e caraghios! Și nostim, nu-i așa?
Fata (privind la ceas): Domnule, trenul dumitale a plecat.
Călătorul: Mă așteptam.
Fata: Dacă nu știi ce vrei...
Călătorul: Ba acum știu ce vreau, (lese grăbit și se întoarce cu un ferăstrău).
Fata: Iar ai venit?
Călătorul (de un calm olimpian): Da. Am puțină treabă. (Începe să taie cu ferăstrăul, tacticos, ghișeu la care se află fata).
Fata (îngrozită): Ce faci, domnule? (Călătorul își vede liniștit de treabă). Am impresia că vrei să tai ghișeu. (Călătorul nu răspunde). Domnule, dar e nemișcoment ce se petrece aici!
Călătorul (văzîndu-și calm de lucru): E și părerea mea.
Fata (însămintată, vede ghișeu prăbușindu-se): Și acum ce-o să se întîmple?
Călătorul (pune ferăstrăul jos și se apropie de fată): Nimic deosebit. Acum o să stăm de vorbă. Ca întreg oameni.

CORTINA

DUMITRU SOLOMON

IMAGINI AUSTRIECE

In notarele imaginii mele, Viena a rămas multă vreme așa cum am întâlnit-o în anii liceului, în cărțile lui Dinicu Golescu, Ion Codru Drăgășanu, în însemnările zilnice ale lui Titu Maiorescu și, mai târziu, în amintirile lui Ioan Slavici și în excelentul jurnal al lui Tudor Vianu. Dar am cunoscut-o nemijlocit pentru prima oară acum opt ani, în zilele Festivalului Mondial al Tineretului și Studenților, când zeci de mii de tineri de pe toate meridianele lumii și-au dat întâlnire în orașul muzicii de pe malurile Dunării, manifestând pentru pace și prietenie între popoare. Timp de două săptămâni în acest oraș, care a contribuit atât de mult la îmbogățirea tezaurului culturii universale, tinerii mesageri ai artei, veniți din numeroase țări ale lumii, au prezentat în sălile de spectacole, pe estradele instalate în piețe publice programe artistice de a mare bogăție și creativitate.

De atunci am avut de mai multe ori prilejul să mă opresc în orașul lui Strauss, să strădăuiesc pe străzile lui Wagner — ferovii îmbinare între apă, munte, pădure, vii și livezi, să vizitez Salzburgul lui Mozart, să petrec câteva ore în mijlocul oțelurilor de la uzinele Voest din Linz, să vizitez universitatea din Graz, să parcurg Tirolul, celebrul fiind al sporturilor de iarnă, cu casele țărănești de o construcție specifică, având partea inferioară din piatră și cea superioară din lemn, iar pe acoperșurile de șindriță cruci albe și stâlci ce apără casa împotriva puternicilor viscole de iarnă.

Oprindu-te în Viena nu poți să nu vizitezi celebra catedrală Sfântul Ștefan, să nu admiri arhitectura impunătoare a monumentelor și clădirilor publice înșirate de-a lungul Rîngului, să nu petreci o seară în restaurantele vechi, dar vesnic proaspete de pe ulicioarele Griensgasse, să nu faci o vizită în Prater, să nu te oprești în fața operelor lui Bruegel și Velasquez de la Muzeul de istoria artei, să nu vezi un spectacol la operă sau la teatru, deosebit de faimos în întreaga lume.

În afară de toate acestea, mergând pe străzile Vienei m-a încercat mereu sentimentul pe care îl trăiești atunci când vizitezi locuri legate de tradiție și luptă înaintașilor noștri, conștientizând prosperitatea și fericirea poporului român. Străzile și bi-bliotecile Vienei, muzeele și casele sale mi-au evocat anii frământați ai studenției lui Eminescu și Slavici, mi-au amintit

de marea țară prețioasă a lui Ștefan cel Mare, de studiile pe care le-am făcut la Universitatea din Iași, de marea iubire pentru cultura noastră și pentru demnitatea noastră națională. Este vorba de definiția într-un roman a primei variante a cărții și soarele răsare.

Este greu să vorbești de Austria, fără să-ți vină imediat în minte orașul Salzburg, denumit deseori Roma Alpină. Salzburgul și regiunea lacurilor din apropiere (Salzkammergut) prezintă entuziaștii de Goethe în călătoriile în Italia, amintite elogios în scrisorile lui Schubert, epocă în nucleul lui Huetzel, constituite și azi un puternic centru de atracție atât pentru austrieci cât și pentru turiștii străini. Deși l-am vizitat în mai multe rânduri, Salzburgul mi-a părut de fiecare dată altul, deoarece în fiecare an, în zilele sărbătorii, se schimbă atmosfera.

L-am văzut primăvara, când amatori de sporturi alpine plecaser și nu veniseră încă turșii sezonului de vară. Străzile aproape goale, multe magazine închise, hotelurile în reparație: în muzeul istoriei și muzeul de artă, foile cărților de imprimă se întorc, iar în magazinele de cărți, se pregătesc pentru sezonul de vară. În zilele sărbătorii, se desfășoară în orașul Salzburgului un festival de muzică clasică, care este o minune a muzicii. În fiecare an, în luna iunie, se desfășoară în orașul Salzburgului un festival de muzică clasică, care este o minune a muzicii. În fiecare an, în luna iunie, se desfășoară în orașul Salzburgului un festival de muzică clasică, care este o minune a muzicii.

Deși am văzut primăvara, când amatori de sporturi alpine plecaser și nu veniseră încă turșii sezonului de vară. Străzile aproape goale, multe magazine închise, hotelurile în reparație: în muzeul istoriei și muzeul de artă, foile cărților de imprimă se întorc, iar în magazinele de cărți, se pregătesc pentru sezonul de vară.

frontierele sporturilor alpine, iar vara pentru a vizita locurile de artă și cultură. Mulți creatori au găsit în peisajul austriac un cadru prielnic dezvoltării unor remarcabile opere de artă. În iarna trecută, în timp ce traversam regiunea Vorarlberg de la frontiera cu Elveția, la sugestia prietenului care mă însoțea, am oprit în localitatea Schruva pentru a vizita muzeul și regiunea lacurilor din apropiere (Salzkammergut) prezintă entuziaștii de Goethe în călătoriile în Italia, amintite elogios în scrisorile lui Schubert, epocă în nucleul lui Huetzel, constituite și azi un puternic centru de atracție atât pentru austrieci cât și pentru turiștii străini.

Deși l-am vizitat în mai multe rânduri, Salzburgul mi-a părut de fiecare dată altul, deoarece în fiecare an, în zilele sărbătorii, se schimbă atmosfera.

L-am văzut primăvara, când amatori de sporturi alpine plecaser și nu veniseră încă turșii sezonului de vară. Străzile aproape goale, multe magazine închise, hotelurile în reparație: în muzeul istoriei și muzeul de artă, foile cărților de imprimă se întorc, iar în magazinele de cărți, se pregătesc pentru sezonul de vară. În zilele sărbătorii, se desfășoară în orașul Salzburgului un festival de muzică clasică, care este o minune a muzicii. În fiecare an, în luna iunie, se desfășoară în orașul Salzburgului un festival de muzică clasică, care este o minune a muzicii.

Deși am văzut primăvara, când amatori de sporturi alpine plecaser și nu veniseră încă turșii sezonului de vară. Străzile aproape goale, multe magazine închise, hotelurile în reparație: în muzeul istoriei și muzeul de artă, foile cărților de imprimă se întorc, iar în magazinele de cărți, se pregătesc pentru sezonul de vară.

Deși am văzut primăvara, când amatori de sporturi alpine plecaser și nu veniseră încă turșii sezonului de vară. Străzile aproape goale, multe magazine închise, hotelurile în reparație: în muzeul istoriei și muzeul de artă, foile cărților de imprimă se întorc, iar în magazinele de cărți, se pregătesc pentru sezonul de vară.

Deși am văzut primăvara, când amatori de sporturi alpine plecaser și nu veniseră încă turșii sezonului de vară. Străzile aproape goale, multe magazine închise, hotelurile în reparație: în muzeul istoriei și muzeul de artă, foile cărților de imprimă se întorc, iar în magazinele de cărți, se pregătesc pentru sezonul de vară.

zachelului, care străbate Salzburgul. Alegi una dintre străzile cele mai vechi Getreidegasse. Case clădite de secole, purtând și acum pe pereți insigne vechi din fier forjat, emblema braștei din care făcea parte meșteșugul respectiv. Spațiul disponibil construcțiilor fiind restrâns, familiile bogate au ales încă din secolele XIV și XV calea de a construi case cu 5-6 etaje. De când străda s-a născut la 27 ianuarie 1756 unul dintre picururile culturii universale: W. A. Mozart. Locuința în care a trăit el lumina zilei este situată la etajul III. Urci și ieși sări roșii de timp, cu trepte înalte, în fața și se deschid camerele cu pereți groși, amenajate ca muzeu. În interiorul sobru sunt piese puține: fotografii de familie (și în primul rând ale soției), pianina primilor ani, fragmente disperate de partituri, obiecte de uz casnic. Vizi-torii urmăresc la tăcere piesele din muzeu, ascultă cu pioșenie explicațiile concise ale ghidului. El au venit aici mai târziu pentru a cânta memoria și pentru a-și marca recunoștința adânc față de creatorul altor opere neperitoare. Conținutul călduros de aceeași stradă, într-un pasaj atenuat și este restul de încălzire încercată pe o placă de metal: August Bebel, strâmbul în lemn, 1859-1880. În această casă a trăit doi ani cunoscutul conducător al mișcării socialiste.

În august, orașul este aplo-merizat datorită numărului mare de turiști veniți să-și petrească timpul liber aici, unde în timp ce soarele are strălucirea din țările sudului, muzicii și pădurile din jur dădă răcoarea și promisiunea alt de prietenie. În piața, dinaintea clădirii clădită aici se organizează renumitul Festival de la Salzburg, inițiat în 1920 de rectorul Max Reinhardt și compozitorul Richard Strauss, când a fost montat piesa Jedomann de H. P. Hofmannsthal, abia din 1922 în programul festivalului s-a inclus opera. Remarcabil eveniment anual al vieții culturale europene, Festivalul de la Salzburg urmărește să prezinte publicului internațional cele mai bune opere ale lui Mozart și ale opere și, totodată, să-i prezinte muzica mai puțin cunoscută a celor care merită să intre în rândul celebrilor. Dorința de a ridica nivelul deosebit al spectacolului este deosebit de clară și ridicată.

Într-o zi, am fost în Salzburg și am văzut un spectacol deosebit de interesant. Într-o zi, am fost în Salzburg și am văzut un spectacol deosebit de interesant. Într-o zi, am fost în Salzburg și am văzut un spectacol deosebit de interesant.

Într-o zi, am fost în Salzburg și am văzut un spectacol deosebit de interesant. Într-o zi, am fost în Salzburg și am văzut un spectacol deosebit de interesant. Într-o zi, am fost în Salzburg și am văzut un spectacol deosebit de interesant.

Într-o zi, am fost în Salzburg și am văzut un spectacol deosebit de interesant. Într-o zi, am fost în Salzburg și am văzut un spectacol deosebit de interesant.

PĂR LAGERKVIST Tors

Tu singur, o, piept al meu, tu singur ești teafăr, tu care poți suferi, tu care poți cunoaște abisul durerii fără-a te plinge. Gura mi-e pulbere risipită pe țărîmuri necunoscute, pulbere mi-i gîtlejul care nu-și poate striga schingiuirea. În bucăți sfărîmate printre pietrele drumului mădulelele-mi zac, pe care toți le calcă-n picioare, și brațele mele nu se ridică să prindă o bucurie desartă, să-și timpine soarele zilei, să-și pună cununa birurilorului. Nici fruntea nu mi se înalță cu chivăra vreunui gînd bărbat, — să-și înfrunte soarta. Nici ochiul larg deschis nu vede lumina luminată să-și afle în certitudinii alinairea.

Tu singur, numai tu, o, piept al meu, ești teafăr. Amarnic schingiuit, dar pentru-a suferi mi-i sufletul întemnițat între coaste. Tu singur, numai tu, o, piept al meu — adine pășării vieții încă cubine înfiorată cînd pasărea și-a desfăcut aripile de mult, de mult. Tu singur, pieptul meu, tu singur păstrezi prăpastia durerii.

KIRSI KUNNAS

Luntrea lunecă-n lumină

Adesea, dimineața cînd mă trezesc aud o melodie care mă cheamă de departe undeva, într-un loc care era și de unde revin într-o clipă. Acum, în luntre, fără să mă gîndesc la nimic, privesc înainte — lopata se cufundă-n apă valul face oglinzi vîntul aduce de pe mal mireasmă ismei și de pe stîncă o rînduică bate din aripi și zboară ca să revie, aud o melodie, din umbră luntrea lunecă-n lumină,

văd: stîncă și cîntecul, ceva ce-a fost odată, ceva ce dorream, pe unde singură stam și de unde singură mă-ntorc, asemeni celui despre care povestește-un basm: vrăjbit, el auzi sirenele cîntînd pe cînd privea lopata cufundată-n apă și malul care-necet se depărta. Se depărta — și-ati. Fără întoarcere.

ARTUR LUNDKVIST

Iubirea lemnului

Tubirea lemnului se măsoară cu lama oțelului, spune dulgerul. Ce minunat trăiește lemnul sub sclipitoarea mușcătură a oțelului ascuțit. Ce mingietoare secțiune transversală primăverile care-și lasară urmele puhoaielor aici. Un ornic bate-n carnea lemnului sau poate-o inimă. Lemnul e timp, timp cum e valul odihnit pe-un fîrm. Lemnul închide timp mai mult, mai dens, poate, ca omul, de aceea e mai tare și mai trainic. decît inimersata piele a femeii, — balsamul lemnului e mai ales. Făptura lui asudă fructe mici, ciorchini cu boabe mici de aur.

topite unu-ntr-altul, bărbătesc ori femeiesc Sexul, pe fiecare creangă, și-l arată, mai tare sub țâș de două ori. Cine-ar putea în lemn să se strecoare și peste viață-n veci să dăinuască? Si cine, oare, n-ari dori-o? Morții la fel ca pruncii s'au depovărit rînduții în lemn. (o, în adîncul somn să odihnești acolo, ca o țigare-n lemnul armat). Ar trebui din lemn să fie frumusețea cîștigată și viața nesfîrșită. Căci lemnul nu stîrvește ca omul, dintr-o dată în hoit și în miazmă. Nu. Lemnul sînt trăiește mai departe-n moarte, mai viu, mai proaspăt, mai puternic decît oricare trup, ori carne. Cu-a minilor suavă gîngășie și cea mai ascuțită din unelte pătrunde-voi în lemn pînă la urmă. Lemn în gura mea să simt, în beregată, să simt cum lemnul mă cuprinde îndreptățit, puternic, pe vecie.

In românește de TAȘCU GHEORGHIU

GIOTTO

„Noli me tangere“ (frescă — detaliu)

ȘT. ANDREI

Grigore Popa

Stefan George și mitul poeziei

Primatul liric în poezia germană de la sfîrșitul secolului trecut și prima jumătate a secolului nostru s-a disputat între Ștefan George și Rainer Maria Rilke. Temperamente opuse, universuri poetice deosebite, stiluri de viață diferențiate pînă la tensiunea deșartă pe cei doi minutori de geniu ai versului. Ei se întîlnesc însă în eternul empiric al poeziei prin câteva virtuți comune: caracterul sacerdotal al actului poetic, devotamentul neconditionat pentru cultul poeziei, fidelitate exemplară față de răspunderea și mesajul asumat, voința fiercască de a fi și de a se manifesta ca un european.

De la începuturile activității sale poetice, Ștefan George se definește în opoziție cu naturalismul și epigonalismul literaturii germane din preajma anului 1890. El luptă pentru restaurarea poeziei și pentru învîntarea poeziei moderne cu toate atribuțiile vîntului antic. Lupta are, fără răgaz, în care fiul podgoranului din Valea Rinului a dovedit o tenacitate profesională de mester ziditor de catedrale și răbdare de benedictin.

Aici a auzit vorbindu-se despre Edgar Allan Poe și despre Baudelaire. Este epoca în care, îndrăgostit de poezia lui Baudelaire, traduce întregul volum Les Fleurs du Mal, poate cea mai izbucnită traducere într-o limbă străină. La această scoală de înaltă poezie a învățat tânărul George că pe lângă muzicalitatea, cuvîntul poezic nu are „un contur, un volum, o culoare, o savoare“.

Se rostau nume ca Puvis de Chavannes, Rodin, Seurat, Césanne și Gauguin; apăreau reviste de avangardă ca *Mercur de France*, *La Plume*, *L'Ermitage*. Acesta era climatul spiritual al Parisului.

Nu peste mult părăsește Parisul pentru a studia cultura spaniolă. Îl vedem apoi la Verona, la Venetia, la Viena, apoi în Anglia, în Danemarca, din nou în Franța și în cele din urmă, la Berlin și München.

În acești ani de ucenicie fecundă și de formare instructiv-educativă (în sensul bilingvului german), poetul își însușește, pe lângă greaca și latina care-i formau baza culturii sale umaniste, limbile: engleza, franceza, italiană, spaniolă, daneză, olandeză și polonă. După convingerea sa, fiecare limbă străină îl deschide fereastra spre un nou peisaj spiritual, spre un nou univers de valori.

Problema-cheie era pentru el, în momentul în care ne găsim (1890), salvarea limbii materne din plătitudine și devalorizarea în care o infundaseră cele două generații de epigoni post-goetheeni. Degustat și revoltat de stare de lucruri, studentul — poet încearcă să scrie versuri în aproape toate limbile europene pe care le cunoaște, este însă pierdut și-ași făuri o limbă nouă, deosebită și proprie, așa-numita „lingua romana“, menită să răspundă pe deplin așteptărilor lui despre muzicalitate și ritm în poezie. Ca orice mare reformator, era convins că opera de reînnoire spirituală a unui popor trebuie să înceapă prin renovarea limbii.

În poezie, ca și în religie, valoarează numai cuvîntul devenit carne, numai carnea de viață cuvînt (Fr. Gundolf). Această virtute creatoare a limbii a fost reactualizată și fertilizată de Ștefan George, în timpurile moderne. El a deschis din nou prăpastia între poezie-expresie cuvîntătoare a omului — și literatură. Înțelesă ca mijloc de divertisment și instruire. El a dezrobuit cu asprime înspăimîntătoare limba poetică

din sclavia celor două generații de epigoni post-goetheeni, cum ne rosteam mai sus, redînd „marea noțiune de poet“ (dem grossen Begriffs Dichters) aureola trecutului și demnitatea viului.

Norocul a făcut, ca în febra acestor căutări de noi mituri și noi soluții, să întîlnescă la universitatea din Berlin pe Karl August Klein, coleg de aceeași vîrstă, care l-a devenit prieten devotat, ajutîndu-l să-și realizeze planurile. Era în 1890, după apărarea „Junckerlor“ lui George, Karl August Klein și-a dat imediat seama de „abisul ce separa această poezie nouă a lui George de toată literatura germană a epocii“. Împreună hotărîsă se scoală o revistă, pură de orice amestec, pentru promovarea noului stil poetic. Rolurile erau împărțite: discipolul avea sarcina de a se ocupa de redactarea publicației, iar maestrul de apropierea poezilor care simpatizau cu crezul său: poezia pură, de tradiția Poe-Baudelaire-Mallarmé. În răspunderea acestor căutări, George întîlnise, la Viena, pe Hugo von Hofmannsthal, care, desi nu avea decât șaptesprezece ani, era cunoscut în cercurile literare. Tânărul Hofmannsthal a fost entuziasmat de puternica personalitate a lui George și urma să fie al treilea colaborator la noua revistă.

În aceste împrejurări apare, în octombrie 1892, primul caiet al revistei *Blätter für die Kunst* (Foi pentru artă), care a însemnat o cotitură decisivă pentru poezia și spiritualitatea germană de la sfîrșitul veacului trecut. Sintem imediat după apariția (1 septembrie 1892) a volumului *Atopos* (Helio-gabalus), care, după critica vremii, este un act de acuzare pe care George îl ridică împotriva epocii sale, bîntuie de aceeași „fenomene ce-au caracterizat decadența imperiului roman“. Este ultima dată, notează Fritz Neugass, cînd George mai calcă pe urmele simbolizării. Făsmoș „fenivrevous“ și lui Baudelaire „nu mai are valoare de-acum înainte pentru el. Bețiile spirituale, credea el acum, permiteau a atînge un înalt grad de artă, dar nu erau decît un mijloc de scăpare, un pseudo-reducere care nu putea modifica realmente viața“.

Or, ceea ce urmărea George era tocmai transformarea radicală a vieții spirituale a Germaniei în tot complexul ei de manifestări. Poetul depășise formula sterilă și nelcăpătoare a „artei pentru artă“, avînd ca vizivă „artă pentru viață“. Acest ideal este surprins în multe din poemele publicate în *Foi pentru artă* și reîmpărite ulterior în ultimul său volum *Das neue Reich* (Noua împărăție). De-almintreia, noua orientare spirituală, pe care George o consideră mai importantă pentru Germania decît „zece provincii recucerite“, este schitată în cuvîntul introductiv al *Foilor pentru artă*. Odată cu apariția revistei, poezi și artiști din toate ramurile de activitate roiesc în jurul tânărului maestrului. Pentru tineret, George devine sfîrșit incontestabil, singurul în stare să-și ghidze spre o nouă artă germană și să surprins în multe din poemele publicate în *Foi pentru artă*. Ștefan George nu era un mistificator și mai puțin fondatorul unei noi religii. El s-a impus prin „marea sa puritate, prin simplitatea sa, prin legile austere cărora și-a spus de bună voie propria sa viață. Mărețelul se simtea atras de această altitudine demnă, de acest spirit pur... George a avut ambiția de a da un exemplu, de a acționa asupra sufletelor și de a forma discipoli. Personalitatea sa era prea puternică pentru a rămîne închisă în limitele poeziei și el se străduia să ducă războiul nu numai asupra purificării verbului, ci și asupra celei a oricărei substanțe umane. Noul scop pe care și-l-a fixat nu mai era umanitatea, ci „omul“ în carne și oase“.

În acest fel s-a creat comunitatea asazisilor „georginean“, care a supraviețuit maestrului. Din rîndurile lor s-au ridicat personalități remarcabile, cu rol decisiv în viața publică, o generație de savanți și de oameni de literă, care de la înălțimea catedrelor universitare reînsofulează științele și formau tineretul la lumina noii spiritualități. E suficient să citim nume ca: Fr. Gundolf, Fr. Wolters, Ernst Bertram, Ludwig Klages etc. Toti trăiau și cugetau prin mitul noi spiritualității, a noi poezii, prin mitul lui Ștefan George.

După explozia de geniu a lui Nietzsche, George stia că o nouă cultură nu poate înflori decît în climatul prielnic al unui demn, de acest spirit pur... George a avut ambiția de a da un exemplu, de a acționa asupra sufletelor și de a forma discipoli. Personalitatea sa era prea puternică pentru a rămîne închisă în limitele poeziei și el se străduia să ducă războiul nu numai asupra purificării verbului, ci și asupra celei a oricărei substanțe umane. Noul scop pe care și-l-a fixat nu mai era umanitatea, ci „omul“ în carne și oase“.

ARTE

sculpturile lui Dumitru Pasima, Clement Etz, etc. majoritatea operelor expuse se înscriu generos pe linia unor realizări valoroase ale plasticii românești contemporane. Este vorba, în cazul acestora, de o înnoțire benignă a sensului creator, a tradițiilor vitale ale artei românești, în ceea ce constituie ea contribuție specifică la concertul universal al artei.

Dincolo de varietatea firească a stilurilor, câteva tendințe comune se conturează clar: o înnoțire benignă a posibilităților limbajului plastic autonomizat (lucru evidentiat în special de multitudinea naturilor statice și a peisajelor folosite mai ales ca puncte de plecare), o căutare valoroasă de noi modalități tehnice, și-n fine, un generos suflu liric, o participare afectivă ce se face pregnantă simțită.

Viorel Mărgineanu este prezent în expoziție cu unul din acele peisaje în care s-a „specializat” — „Sfirșit de iarnă”, în care atmosfera hibernală naște din accidentarea nostalgică a suprafețelor alb-gri de neagrul pomilor și albastrului umbrelor, poate mai puțin fericită realizare de astă dată, datorită aceluși cer neutru, nelegat, ce operează ca un stop-emoție.

Pe această linie, a peisajului montan, se înscriu Horia Benea, prezent însoțit, cu ale sale „Virii de furtună”, și „Peisaj heraldic — rîr de deal”, sobre, retinute, cu profunde latențe emoționale, Anghel Ion Gheorghiu — „Primăvara” la care fluiditatea lirică a lui Mărgineanu e înlocuită de o poezie mai aspră, substanța puternică, densitatea telurică, devenind protaga-nistă principală, Mircea Mileonici „Virii de deal” cu o pictură mai abstractă, cu accentul pus pe virtuțile decorative etc.

O prezentă stenică, demnă de a fi consemnată mai pe larg, e aceea a lui Ion Grigore. În compozițiile sale „Peisaj” — bogat în valențe sugestive „Tărăncă” — cu peisaj hieratic, a căror monumentalitate cere înțelegerea murală — el conciliază rigurozitatea geometrică (compozițiile urmează dreptunghiul, cercul, triunghiul) cu figurativul, pe linia realizărilor valabile ale artei românești. Este, cred, modalitatea fericită de exprimare modernă a mult contorsionatului specific național, repudiind facili „neostismul” lui Mihail Lebeci — „Peisaj cu cer” de exemplu, balizând creația ce se oprește la subiect, fără a atinge sfera propriu zisă a plasticității.

Marea și „dramatismul” ei, pentru a parafraza titlul tabloului Getei B. Merzeze, permit gruparea unui alt număr de tablouri. Rezoluțiile sintematice, fie pe linia unui statian ce

VIOREL MARGINEANU „Sfirșit de iarnă” (detaliu)

folosește uneltele de figurare ale cubismului (Dimitrie Grigore „Antichități din Callatis”, „Lumina farului”, Adina Caloianescu „Bara”, Marin Gherasim „Știna la mare” — cu o exaltare expresionistă a culorilor, fie pe aceea a unui dinamism mai mult grafic — Damian Petrescu „Tărâm” — sau a unei sinteze expresive — ca în cazul înainte-citatului tablou al Getei B. Merzeze „Dramatismul mării” la care armonia submărilor creează atmosfera dorită, sau a „Peisajului acvatic” — Valeriu Boborelu — ce încearcă, ca și-n celălalt tablou al său „Suprafața terestră”, obținerea unui decorativism prin repetarea unităților cromatice, decorativism ce atunează din păcate, spre împreună.

Sanda Nițescu, prezentă cu 2 pinze — „Cucu” mai slabă, și cu un unitar „Peisaj în luncă”, pare întârziată de maniera pe care și-a creat-o, aceeași autopastigare putând fi reproșată și față de o anumită îngrâșțare de asemănătoare — Carolina Iacob „Boi albastrii”, Pădure” și Paula Ribariu „Casa cu măști”, „Primăvara vesnică” la care transparența zonei magnetice, a patronelelor mitice ale realității, a devenit gest habitual.

Compozițiile mai complexe, în număr restrâns, evidențiază totuși nume ca cel al lui Ioan Vrăneanu „Săr-bătoarea recoltei”, „Suplicii lui Iorga”, „Logodna” (în care modalitățile picturale ale expresionismului finanțat de secol XVII, îmbinate cu o organizare decorativă, prin refuzul perspectivei, creează ansambluri de o mare neliniște, ce se apropie de cea miștică), Șerban Găbră „Circul” cu o atmosferă de sobră melancolie, formidabilă evanescentă ce se topește aproape în fondul tinut într-o gamă monocromă gri-roz, violentată pe alocuri de pete de ultramarin.

În afară de peisaj, așa cum s-a afirmat și-n prima parte a articolului, natura statică ocupă în actuala expoziție un loc generos. Tema florală, tradițională la noi (Vasile Grigore, Nicolae Drăgușin, Ion Cojocaru, Florin Mitroi, Gabriela Pătulea, Șerban Epure etc.) nu evidențiază nici o realizare majoră pe linia aceluia care ne obișnuiseră Luchian „Toniza sau Ghiță”. În căutarea unei expresii personale, merită să fie menționate cele două pinze ale Ioanei Rădulescu „Natură moartă”, „Spini”, frumos construite, cu armonia rafinată de culori; Vasile Grigore, poate mai slab ca de obicei — realizează în „Grădina de vară” plăcute îmbinări de gri-roz-roșu. Alături de acestea se înscriu căușările rationale ale lui Ion Stend.

Portretistica, cu unele excepții (Sanda Vincenz, Ion Bănuțescu, Cris-tian Dan), se prezintă sub nivelul general al expoziției, cu efigii banale, școlărești, anoste „atle în pictură” și-n sculptură (Almi Semizian, Cris-tian Breazu, Dumitru Pasima). În ceea ce privește sculptura, incontestabil personalitatea cea mai remarcabilă a tinerei generații de artiști, Gheorghie Apostu este prezent în expoziție de astă dată cu o realizare mai slabă („Portret”), mai de „înere” în care primitivismul nu e încă înglobat în pe drept cuvânt numita direcție Apostu”, Mihail Meiu profesează o sculptură „grafică”, ce se definește strict față de spațiu. „Maternitate”, dar mai ales în „Măria de Mangop” — tributare într-un fel unui anumit gust „fin de sticlă”, compoziția ingenioasă este întoarsă, și de o căutare stilistică ce credem că și va păși în curând realizarea. „De-cebalu” lui Octavian Olariu, și-ntr-un sens „Peneș Curcuvă” — Mihail Laurențiu se înscriu pe linia unei sculpturi mai puțin sintetice, în care volumele cer neapărată conturare cu spațiul, în care nu se merge la esențializare, acceptându-se accidentalul deseri grimasant.

Modeste stilizări după un canon de-venit tipic, lucrările lui Constantin Mărgărint, Corneliu Grecu, Victor Postelnicu, etc. se reclamă din sfera animatului, în sensul dificultății stabilirii paternității precise a lucrărilor respective.

Printre realizările mai valoroase nu putem să nu amintim „Sărbătoarea recoltei” — Aurelian Bolea, frumoasă piesă decorativă „Cactusul” — Căli-nescu Alexandru Arghira, „Leagănul” lui Gheorghie Băscu-Călmăș, ingenuoasă juxtapunere de artă egipteană și neapărată, departe însă de a se înscrie pe linia specificului național așa cum s-a afirmat, decorativul de bună calitate al „Portretului de tânărca” a lui Iorga Iorgopolos și mai ales „Mestecul Manole” al Silviu Radu, în care legenda mitică își găsește una din cele mai apropiate ilustrații. Fără să meargă pe linia narativității explicite, ci folosind modalitatea simbo-lică, tinăra sculptură reușește să su-perge încordarea tensionată a celor doi eroi, printr-o mare sobrietate de mijloc, prin totala repudiere a deta-liului nesemnificativ, în favoarea unei monumentalități evidente.

Expoziția tinerilor, expresie a efer-escenței creatoare a României so-cialiste, se cere, fără discuție, repetă-tă anual. Este, cred, singura modali-tate de urmărire și confirmare a ta-lentelor manifestate acum.

CRISTINA ANASTASIU

însemnări plastice

Expoziția tineretului

Depășind, în majoritatea cazurilor, stadiul de experiment, actuala expoziție a tinerilor artiști plastici se înscrie pe linia unui modernism declarat, care, departe de a fi gest ostentativ, încearcă cea de-ăzintăre ieșire din provincialismul îngust pentru o osmoză creatoare, de conlucrare a naționalului cu universalul. Dacă ar fi să ne limităm la problemele strict de limbaj, înlocuirea aproape unanimă, în pictură, a clar-obscurului și perspectivei de sorginte renascen-tistă în favoarea tratării bidimensionale și a plășilor de culoare memo-riată, sau abandonarea, în sculptură,

a anatomismului tip „beafstek” și a proporțiilor canonice polietene, fac ca această expoziție să fie, în primul rând, o manifestare de artă modernă. În afara unor triste citate direc-te, a unor mimetisme mult „apre la lettre”, dovedind, uneori, chiar neîn-telegera originalului (suprarealismul dativism al lui Dan Negescu, — re-nanța neoplasticismului practicat de Gil Niculescu sau orfismul c/o p al lui Nicolae Ghinea), în afara unor lu-crări ce trezesc, chiar nedumeriri în legătură cu criteriul primirii lor în expoziție (peisajele Silviu Jelescu, Elizei Popovici, al lui Aurel Acașandru,

Sint două mil cinci sute de ani de când „Estetica” lui Aristoteles s-a oprit la capitolul comediei. N-a mai scris Stagiritul, s-a pierdut manuscrisul? Misterul nu va fi lim-pozit niciodată. Și fiindcă nu se știe ce a spus Aristoteles despre comedie, de douăzeci și cinci de veacuri filozofii lumii se întreabă chinuți de ce și cum ride omul. În schimb, indiferentă la ipoteze, de tot atâta vreme, și chiar de dinainte, omenirea ride. E singura consolă a comediografilor.

Oricând se învește moartea visului, apare visul morții.

Poezii răsăși scriu manifeste poetice. Poezii adevărați, poezii care devin manifeste.

Diferența dintre tragedie și comedie o face sala de spec-tacol. La tragedie e în teatru o tăcere adincă și solemnă. Nu se știe însă dacă e evlavie pe care o naște emoția. sau liniștea pe care o provoacă plebsul. În schimb ce satisfac-ție încearcă seral comediograful când aude sala hohotind la semnalul replicii sale. E mișcarea pentru faptul că dramaturgii care scriu tragedii sint bănuți de profunditate, iar comediografii de ușurință.

Toate visurile sint utopii pînă se realizează. Din acea olipă se numesc experiențe.

De Dumnezeu avem nevoie noi. De aceea își permite luxul să fie rău, brutal, intolerant, răzbuțos. Diavolul are el nevoie de noi. De aceea exercită o seducție atât de fascinantă. Înțelegem acum de ce sint personajele negative mai reușite decît celele pozitive? Biblia e prima operă cu personaje pozitive schematice.

A trăi : a dori. Depinde însă ce, și contra cul.

Raporturile mele cu critica? Ideale, fiindcă nule, și iată de ce.

Eu îmi scriu puse iar criticul mi-o judecă, nu după inten-țiile mele, ci după felul cum ar fi scris-o el. Și fiindcă e dotat cu o mare putere de obiectivizare : după felul cum ar fi scris-o toată lumea. De aici, înainte de toate, dramurile se închid. Să protestezi că n-ai fost înțeles e ridicol, să încerci să explici e inutil : dialog între surdo-muți și orbi.

X. fine atî de mult la mine, că-mi atribuie și greșelile de tipar.

carnet de dramaturg

Din „falsul tratat de dramaturgie”

Viața trebuie luată sau în tragic sau în comic, niciodată în serie.

Arta care „ogîndeste” „o felie” de viață e o felie de artă. Arta ogîndeste toată viața, sau nu e artă.

Literatura proastă e singura pasăre Phoenix reală de pe pămînt : renaște permanent din propria ei cenușă.

Literatura bună, în schimb, e ca șarpele din legendă : tăiat în bucăți reînvie multiplicat.

Medical care mă caută tratează animalul din mine : în fond, un veterinar. Aștept doctorul care înainte de a-mi lua pulsul, mă va întreba ce cred despre literatura con-fraților.

În prefața la piesa „Les mamelles de Tirésias”, Apollinaire spune un lucru de o genială simplitate „cînd omul a vrut să imite mersul a creat roata, care nu seamănă cu un picior”. Într-adevăr, cînd a vrut să-și prelungească mina nu și-a adăugat încă șee degete : a inventat sapa sau praștia. Cînd a vrut să-și prelungească vederea, nu și-a pus înaintea ochilor o pereche de ochi : a inventat ochelarii sau telescopul. Și în felul acesta omul, depășindu-și natura și natura in-conjunctoare, a creat încă o natură : a obiectelor — fan-tastică și estidiana, de ale cărei proporții cutremurătoare nu ne mai mirăm. tocmai din pricina domesticității ei. Și atunci, dacă în toate direcțiile și în toate domeniile așa stau lucrurile, de ce tocmai arta — cea mai liberă dintre indele-nibilele omenești — se îndărătă să copieze servil și cîmăntă natura ? O prună pietată nu trebuie să semene cu o prună fiindcă dacă și-e de prună, cumperi prune de la precup și nu un tablou. O prună pietată poate să semene cu o stîlă prună pietată, sau, și mai bine, cu nimic din tot ce s-a pietat în lume. De ce te silești, omule, să zugrăvești mediocru și umilțit cerul, cînd deasupra creștetului tău stă însuși cerul cu toate splendorile lui ?

Cînd primul om s-a apucat să plămădească din lut un om, n-a făcut-o din trufia de a se reproduce pe sine în pămîntul ud, ci și-a înzestrat idolul frîmțit de mișle sale nepuțin-țioase cu o irealizabilă și infircoșătoare forță magică. Tabloul, piatra, cuvîntul, sunetul care nu se încarcă, din prima olipă a zămislirii sale, cu o cumplită forță transformatoare a lumii e o tristă zădărnice.

În fiecare epocă ridem de alceva și plîngem din aceeași pricină de la începutul lumii. De aceea supraviețuiește tra-gedia, de aceea I-am auzit pe un tinăr întrebîndu-se cu seriozitate dacă Aristofan a avut talent. Oamenii, induloș-ți-vă de soarta comediografilor : mor ca fluturii.

Cînd te îndoiești de toate, încă îți rămîne o certitudine : faptul că te îndoiești de toate, fiindcă de un singur lucru nu te poți îndoii : că te îndoiești.

Scrieți prima ta carte cu conștiința testamentară că e ultima. Numai așa ai oarecare șanse ca ultima ta carte să nu fie socotită, cu indulgență, prima.

Seriu ca să învețezi lumea. Dacă plecînd din teatru, spectatorul și meditează, cu altă mai bine. În orice caz, această parte sublimă a dramaturgiei mele îi aparține.

Fac orice, sint în stare de toate compromisurile, ca să-mi salvez o replică. Așa fiindcă sint încredințat că peste treizeci de ani nimeni nu va ști cum am arătat ca om. În schimb, a-ar putea ca replica să-mi supraviețuiască.

X. își închipuie că mă înțelege afirmînd că relau necon-tenit aceeași temă. Nu știu că Balzac a scris toată viața o singură carte necopiată, ca s-o îmbunătățească. Arta e un cumul de idei obsedante.

Te înșeli, dragul meu : te crezi înconjurat de prieteni, și ai numai complici.

P. mă urăște cu înverșunare și-mi dorește moartea în speranța că, odată cu dispariția mea, publicul meu va veni la piesele lui. Ce candoaie ! Nu știu c-a murit și Mollere și Cehov și Caragiale și Shaw și nu i-au lăsat ca moștenire nici un spectator.

T. este permanent mitocan de teamă să nu fie socotit mediocru. În fond, un delicat pervertit.

Autobiografiile n-au șansa autenticității decît atunci cînd autorii lor nu mai au nici o legătură cu prezentul și nu mai așteaptă nimic de la viitor. Dar atunci pentru ce să-ți mai scrii biografia ?

N-am fost sedus niciodată de tenebre, de obscur, morbid, pervers, alambicat, ambiguu. Detest starea de migrenă, dis-prețuiesc fătulul firului de păr în patru ca pe un viciu, am dețența infirmităților mele și divulgarea lor publică m-ar degrada. Nu suport „cazurile”, le consider de o natură excentrică faptului literar, am oroarea neurasteniei, a con-fesunilor frizînd obscenul, nutresc o desconsiderare suverană pentru cei care pun în discuția cetății partea primitivă a omului, socotind curajul lor o exhibiție de o tragică im-pudoare, demnă, cel mult, de interesul psihanalizator. Arta e sănătate, armonie, echilibru sau contrariul ei.

Nefelirea contemporaneității : cine știe să clștge ba-tu nu știe să-i cheltuiască, și cine știe să cheltuiască nu știe să-i clștge. Cine trăiește marile evenimente ale umanității nu știe să le descrie, și cine ar ști să le descrie nu le trăiește.

Z. se crede un exemplu și nu e decît o excepție iar drama e că toate exemplele sint excepții, dar nu toate excepțiile sint și exemple.

Oamenii au nevoie de mituri, alfel trec la droguri.

Acum, cînd în întreaga lume se practică un „anti-teatru” furios, nutresc ambiția să scriu un „pro-teatru” făcut din limpezimi, dintr-o geometrie exemplară a reacțiilor omenești scrise în respectul tuturor canoanelor, infrîngînd dificultăți, superiorul dispus al onora, surful snob al altora, luînd asupra mea toate riscurile și ofensele. Iar dacă nu voi izbui, încă îmi va rămîne o satisfacție, aceea de a fi năzuit.

AUREL BARANGA

film

Zodia fecioarei

Înainte să fie operă de artă, filmul acesta pare gîndit și așternut pe hîrtie, aproape polemic, ca o ipoteză filozofică din cele mai îndrăznețe. Intențional, nucleul ideatic al scenariului se hrănește din substanța unei culturi străvechi, ale cărei elemente de continuitate și de permanență sunt căutate și sistematizate cu zelul unei demonstrații geometrice. Bazîndu-se pe o documentație variată și pe intuiții avîntate, scenaristul Mihnea Gheorghiu vede în Dobrogea contemporană o matcă de cultură populară densă în motive supra-puse, sau, mai exact, în lîntușite orga-nic, un receptacol în care s-au conser-vat, proaspete, credințe și datini cu gîrginele în antichitatea greco-romană sau chiar într-o epocă anterioară. El crede în ceea ce Blaga — într-un alt context, desigur, dar cu o argumentație apăsătoare discutată noastră — a denumit personan-ții, care, aici, în viziunea fundamentală a Zodiei fecioarei, înseamnă însușire a plă-mădei de civilizație și de cultură antică de a răzbate prin straturile succesive ale istoriei, „cu undele și cu conținuturile sale, pînă sub bolțile constanței” actuale. E vorba de propunerea unor analogii și derivatii toponimice sau onomastice (Diana — Dînză, zînză ; Medea — Mîdia ; Scyt — Schit) și, îndeosebi, de asimilarea unor ritualuri (misterele euseuine, cele-brate în cîntea zeitei recoltei și agricul-turii, Demeter — Drăgea — pe care Di-cționarul enciclopedic român, vol. II, o lo-calizează, în zilele noastre, exclusiv în Muntenia de sud-vest ; cortegiul dionisiac — Călușul ; „șarpele fantastic” etc.).

Dar toate acestea pot constitui o ambian-ță dramatică — de colorare, de nuanțare, mai mult ori mai puțin pitorească — nu încă drama însăși. În acest sens, un alt dat de istorie a antichității s-a dovedit revelator pentru scenarist, prin ur-mătorul raționament : cultul lui Dionysos — ca și orfismul — își are leagănul în Tracia, ale cărei fruntarii incerte s-ar fi putut întinde pînă pe meagurile Dobrogei de azi ; din misterele dionisiace s-a născut — potrivit tradiției și stadiu-lui actual al cercetărilor — spectacolul tragic, la Atena ; de aici, concluzia : chiar dacă strămoșii pre-români n-au cu-noscut tragedia în construcția ei literară specifică, au fost, desigur, îmbibați de spirit tragic, au avut tresărire firului tragic primordial. (În Amintirea tra-gic-ului din „Lucașfăru”, nr. 270, Mi-hnea Gheorghiu ajunge chiar să opteze, „definitiv”, pentru o derivare a tragoe-diei din thrakos, ceea ce e trebuie să recunoaștem — e o ipoteză ispititoare, ce nu poate fi însă acceptată înainte ca filozofii și istoricii să-și spună cuvîntul de întărire). Așadar, scenaristul aplică personanța și la sfera tragediei : îi deter-mină sursele și răspîndirea istorico-geo-grafică, respinge eventualele soluții de continuitate, pentru a o privi — în procesul ei de supraviețuire — ca pe un fel de fenomen carstic, sau — în limitele șuvoi de adîncime, în cazul nostru, ce-și croiește drum subpămîntean prin istorie, izbucnind la suprafață în timpul și în spațiul contemporan. Scriitorul stă la gura acestei curgeri misterioase a memo-rii mitice și-î captează undele, distri-

buidu-le apoi pe canalele unor ritualuri, ale unor legende în prelucrare modernă. Astfel, povestirea Zodiei fecioarei se țese la confluența unor atitudini și aptitudini culturale, care, fără-ndoială au darul să apropie cinematograful de un nivel mai elevat de intelectualitate. Desfășurîndu-se, clinic, între două răsărituri de soare ce luminează priveliștea unui sat dobrogean, acțiunea împletește două fire de culori diferite : unul, sum-bru, leagă destinele a șase personaje (pă-rinți și copii) deasupra cărora plutește blestematul dubiu al incestului ; celălalt fir, senin și viu, al „festivalului folcloric” organizat de echipele locale de ama-tori, cu momente de tragedie greacă, dansuri populare și serbări cîmpenești. Aceste două planuri alternează mereu, contrastant, interferîndu-se prin perechea tinerilor miri — mușcați, ca și părinții lor, de șarpele îndoielii — nu sunt, de fapt, frate și soră ? — care se află în centrul amindurora. Tatăl miresei a iu-bit-o odinioară pe mama mirei și iată că, peste ani, rodul acestei patimi are urmări nefaste, alimentate mai ales de gelozia soției trădate : cei doi tineri se vor sinucide, înecîndu-se în mare. Speri-jinită pe această temă, construcția sceno-rii și a actelor nu e lipsită de unitate, iar corelarea lor prin nexuri cauzale mărturisite o bună asimilare a lecției clasice. Acțiunea e „complexă”. În accepția aristotelică, „vina tragică” e sesizantă, ca și „recunoașterile” sau „răsturnările”, caracterelor le e imprimat prin-cipul „potrivirii” și — în limitele temei — al „verosimilului”. Din punct de ve-dere al compoziției, al structurii literare și, în parte, al dialogului „proverbial” (și înegal : cu unele replici frumoase, pe alocuri), lucrurile sunt — în ansam-blul — la locul lor. Din punct de vedere al „subiectului”, al temei, al substanței tra-gice și, în cele din urmă, al semnificației filozofice, soluția comportă o dezbateră esențială. Dintre multiplele motive sau erorii tragice puse la îndoială de tradi-

ție, autorul scenariului s-a oprit la acela al incestului. Desigur că în epoca marilor dramaturgi greci și a lui Aristotel, tema respecta condiția — cerul cu hotărîre — a universalității. Se știe că tragedia a fost, pentru eleni, „o încheie-re, adică forma de a se elibera de mitu-urile străvechi, moștenite de la epoci și probabil de la seminții anterioare lor, frîmțite de patimi înlucate, în cercul unor delente infircoșătoare și al celor ma-atroce răzbuțări” : în zona aceasta tur-bure intra, firește, și Incestul — ciclul teban e o probă — iar tragedia era men-țită să-și exercite, și în privința lui, funcția eliberatoare, purificatoare. Să-dind sau sădînd din nou tulpina tra-gediei pe pămîntul Dobrogei de azi, scenaristul reînvie și problematica incestului : oare tot dintr-o intenție purificatoare, de răscumpărare morală a unui trecut mor-bid, obscur ? S-ar părea că da, de îndată ce se referă la răsfrîngerea păcatelor unei generații de părinți asupra copiilor lor, inocenți. S-ar putea ca tema incestului să-și fi păstrat, în alte colțuri ale lumii, caracterul de universalitate. În cazul nostru, însă, ea intră în contradicție cu doi termeni fundamentali : raportat la viața satului contemporan, incestul — fie și numai ca dilemă — nu pare a fi gene-rat cu „necesitate” (alt principiu legiferat al tragediei) de realitățile concrete, cu alte cuvînturi e un fenomen central, de esență, al colectivității exprimate Nu u-i-tăm bineînțeles, că tragedia exprimă cazuri-limită, dar — la origini — aceste cazuri dobîndeau amploare în semnifi-cație prin personajele „alese”, „regale”, „de os domnesc”, care le imprimau, prin însuși extracția lor, o valoare exponen-tială. Dimpotrivă drama modernă nu-și mai „alege” caracterele, imprumutîndu-le și din straturile cele mai umile. De aceea, credem, exponențială trebuie să devină problematica, disponibilitatea ei de generalizare. Legat de această consi-derație, pe de altă parte, Incestul nu e o

componentă a peisajului specific al spiri-tualității românești tradiționale, nu se integrează organic în „spațiul mijoriit” că-ruia autorul tinde permanent să-i stabi-lească puncte de contact firești cu „amîn-tirea tragosului”. Asistăm, astfel, la o sin-gulară tentativă de a atinge universa-litatea printr-o programatică, dar intru-civă și anarmonică, împingere a unei în-fimpirii de viață actuală spre un univers spiritual originar, acela de la izvoarele tragosului, care nu face pereche — pe toate latitudinile lui — cu modalitatea popu-lară, adîncă, de-a acumula trăsurile mo-rale și spirituale, viziuni specifice asupra lumii, adică o filozofie proprie. Într-o asemenea perspectivă, spectatorul străin va avea, poate, de rostul un cuvînt mai edificator.

Regizorul Manole Marcus a urmat, am putea spune, pas cu pas firul povestirii, dîndu-i pe alocuri o expresivitate și o eficacitate stilistică demne de atenție. Scenele confruntării din coliba pescă-rească a adulterului ; aceea a revelației „vini tragice” (dar fiica, vinovată fără voie, printr-o replică neatentă, afirmă un început de „cunoaștere”, punînd în cum-pănă însăși logica înteroară a situației) ; apoi, scena bătrînei moașe a satului, ad-mirabilă ; începutul petrecerii de nunță, cu schitarea dansului tătăresc ; în sfi-rșit, finalul — mai puțin mizanscena de cor antic, obținută artificial — toate acestea nu s-au părut, într-adevăr, pre-gnante, cu o vibrație și cu o strictețe pe care nu le-am întâlnit totdeauna în pro-ducția noastră cinematografică. Totuși, se cuvine să observăm că regizorul s-a si-tuat de multe ori sub semnul platforme de gîndire de nesensibilitate cultivată a scenariistului. Vrem să spunem că scenaristul oțera capacitatea de intervenție și creativitate regizorală o marjă conside-rabilă, cel puțin în pasajele „festivalului folcloric”, pîndite, orice s-a spune, de o anumită ambiguitate a stilului. (Pontul Euxin, pe fărîmul căruia se desfășoară

COMITETUL DE REDACȚIE
GHEORGHE ACHIȚE (redactor-șef adjunct)
ION DODU BALAN (redactor-șef adjunct)
GICA IUTEȘ
AUREL MARTIN
MIHAIL NEGULESCU
DINU SARARU (secretar general de redacție)
VIOLETA ZAMFIRESCU
Prezentare grafică
STEFANA BARBUR